

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen lastensuojelun perhehoidon toimintaohje 1.1.2023 alkaen

Tulevaisuuslautakunta 21.12.2022 § 133

Sisällys

1 Määritelmät.....	4
2 Perhehoito	4
2.1 Perhehoidon säädöstaustaa	5
2.2 Perhehoitajan ja perhekodein hyväksymisen edellytykset	5
2.2.1 Perhehoitajaksi hakeutuminen	5
2.2.2 Ennakovalmennus	6
2.2.3 Perhehoitajaksi hyväksyminen	6
2.2.4 Perhekodein olosuhteet.....	7
2.2.5 Paloturvallisuus ja perhekodein lääkehoito	7
2.3 Hoidettavien määrä.....	7
3 Perhehoidon muodot	7
4 Toimeksiantosopimus.....	9
4.1 Toimeksiantosopimuksen sisältö	10
4.2 Toimeksiantosopimukseen liittyvät erimielisyydet	10
4.3 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen	10
5 Perhehoidon palkkiot ja korvaukset	11
5.1 Hoitopalkkio ja kulukorvaus	11
5.2 Kulukorvaus ja erityislisät.....	11
5.3 Käynnistämiskorvaus	13
5.4 Perhehoitajan verotus	13
5.5 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta	14
6 Perhehoidon prosessit Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella	15
7 Lastensuojelun perhehoidossa olevan lapsen asema	16
7.1 Asiakassuunnitelma	19
7.2. Lapsen osallisuus	19
7.3 Oikeus tavata läheisiä	20
7.4 Oikeus tavata sosiaalityöntekijää ja saada tietoa	20
7.5 Oikeus tukeen ja palveluihin	21
7.6 Edunvalvonta	21
7.7 Lapsen kotikunta.....	21
7.8 Lapsen päivähoito ja koulu	21
7.9. Lapsen passi ja matkustuslupa	22
7.10 Yksityis- ja käyttövarat	22
7.11 Lapsen tapaturmavakuutus.....	22
8 Vanhemman oikeudet ja velvollisuudet	23

9	Henkilön valitus- ja vaikutusmahdollisuudet	24
10	Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet.....	24
10.1	Oikeus päättää sijoitettua lasta koskevista asioista	24
10.2	Yhteistyö	25
10.3	Perhehoitajan tapaturmavakuutus	25
10.4	Perhehoitajan eläketurva	25
10.5	Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus	25
10.6	Perhehoitajan sairastuminen.....	26
10.7	Perhehoitajan työttömyysturva.....	26
10.8	Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus	26
11	Perhehoidon tuki.....	27
11.1	Oikeus vapaaseen	28
11.2	Ennakkovalmennus.....	29
11.3	Alkuohjaus lastensuojelun perhehoidossa	29
11.4	Käytännön apu arkeen.....	30
11.5	Työnohjaus ja koulutus	31
11.6	Perhehoitajan vastuuhenkilö.....	31
11.7	Mentorointi	31
11.8	Hyvinvointi- ja terveystarkastukset.....	32
11.9	Tuetut lomat.....	32
11.10	Vertaistuki	32
11.11	Perhehoitajan vakuutus	32
12	Perhehoidon maksut.....	33
13	Poikkeustilanteet perhehoidossa	33
14	Perhehoidon valvonta.....	34
	Liite 1.....	36
	Liite 2.....	39

1 Määritelmät

Toimeksiantosuhteista perhehoitoa toteutetaan eri muodoissa hoidettavan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Perhehoito on sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä hyvinvointialueen on huolehdittava lastensuojelulain 49§ ja sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaan. Perhehoidon tavoite ja toteutustavat on määritelty perhehoito-laissa. Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Perhehoitaja on henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa ja on suorittanut hyväksytysti tehtävän edellyttämän ennakovalmennuksen.

Perhekoti on yksityiskoti, jossa annetaan perhehoitoa. Se on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan, rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Sopivuutta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin ja perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata hoidettavan tarpeisiin sekä siihen, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan henkilön.

Perhehoidon toimintaohje on hallinnollinen ohje siitä, miten Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella toteutetaan lastensuojelun toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa. Toimintaohjeen tavoitteena on turvata yhtenäinen perhehoidon toteuttamistapa, lisätä ja kehittää perhehoitoa sekä määritellä yhtenäiset perhehoitopalkkiot ja perhehoitajan tukimuodot. Hyvinvointialue hyväksyy toimintaohjeen perhehoitokeskuksen hallintosäännön mukaisessa toimielimessä.

Toimeksiantosopimus on perhehoitajan ja sijoittavan hyvinvointialueen välinen sopimus, jossa tulee sopia perhehoidon palkkiosta, kulukorvauksesta, käynnistämiskorvauksesta, hoidettavan käyttövaroista, hoidon kestosta, perhehoitajan vapaasta, hyvinvointi- ja terveystarkastuksesta, ennakovalmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta, irtisanomisesta sekä perhehoidon keskuksen ja perhehoitajan välisestä yhteistyöstä.

Sijoittajahyvinvointialue on perhehoitoon tulevan henkilön senhetkinen hyvinvointialue. Sijoittavan perhehoidon keskuksen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet.

Perhekodin sijoitushyvinvointialue **on se hyvinvointialue, jonka alueella perhekoti sijaitsee. Perhehoidon keskuksen tehtävänä on järjestää ne tukitoimet ja palvelut, joita perhehoitoon sijoitettu lapsi tai nuori tarvitsee.**

2 Perhehoito

Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoitoa voidaan järjestää kahdella tavalla: toimeksiantosopimussuhteisesti ennakovalmennuksen käyneen perhehoitajan kanssa tai sopimussuhteisesti yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa.

Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan. Perhehoidossa olevalle henkilöllä on muihin perhekodin jäseniin nähden tasavertainen asema. Perhehoito mahdollistaa turvallisen ja tavallisen perhe-elämän ja kiintymyksen ja pysyvyyteen perustuvat ihmissuhteet. Perhehoidon keskeisiä arvoja ovat yksilöllisyys, yhteisöllisyys ja perhe kasvu- ja elinympäristönä. Perhehoito on laitoshoidon nähden ensisijainen lapsen sijaishuollon muoto: laitoshoidon järjestetään vain, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla.

2.1 Perhehoidon säädöstaustaa

- Perhehoitoa voidaan järjestää lastensuojelulain perusteella, kun lapsella tai nuorella on tarve kodin ulkopuoliseen sijoitukseen.
- Perhehoitoa voidaan järjestää perhehoitajien vapaiden pitämiseksi.

Perhehoitoa säätelevät muun muassa:

- Perhehoitolaki (263/2015)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992) ja asetus (912/1992) ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Laki omaishoidon tuesta (937/2005)
- Kotikuntalaki (201/1994)
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- Laki holhoustoimesta (442/1999)
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)
- Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011)
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019)
- Tietosuojalaki (1050/2018)
- EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU) 2016/679
- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015)
- Sairausvakuutuslaki (1224/2004)

Toimeksiantosuhteinen perhehoito on sosiaalipalvelua, jonka järjestämisestä ja valvonnasta vastaa hyvinvointialue. Toimeksiantosuhteiseen perhehoitoon ei sovelleta lakia yksityisistä sosiaalipalveluista. Ammatillinen perhehoito on perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun luvan perusteella ammatillisissa perhekodeissa.

Perhehoitoa voidaan järjestää lastensuojelulain perusteella, kun lapsella tai nuorella on tarve kodin ulkopuoliseen sijoitukseen. **Tässä toimintaohjeessa kuvataan toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa.**

2.2 Perhehoitajan ja perhekodin hyväksymisen edellytykset

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa kodissa perhehoitolain mukaista perhehoitoa. Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Ennen perhehoitolain 10 §:ssä tarkoitetun toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus. Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue vastaa ennakkovalmennuksen järjestämisestä.

2.2.1 Perhehoitajaksi hakeutuminen

Perhehoitajan kotikunnan sosiaalityöstä vastaavan viranomaisen lausunnon lisäksi perhehoitajaksi ja vapaan mahdollistajaksi hakeutuva toimittaa lääkärinlausunnon terveydellisistä seikoista (T-todistus). Lisäksi alle 18-vuotiaiden henkilöiden perhehoitajaksi aikovalta pyydetään nähtäväksi rikosrekisteriote ”Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi”, jonka perhehoitaja hankkii Oikeusrekisterikeskukselta. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue hyväksyy perhehoitajan hyvinvointialueen perhehoitajaksi hyväksytysti suoritettua ennakkovalmennuksen jälkeen. Jos perhe on jo toiminut sijaisperheenä, tukiperheenä tai tukihenkilönä, yhteistyötahoilta pyydetään lausunto.

Perhehoitajana voi toimia:

- Henkilö/henkilöt, jotka ovat valmennettuja tehtävään
- Pariskunta tai yksinelävä
- Perheen kasvuympäristön tulee olla lapsi/asiakasystävällinen
- Perheen kodin tulee olla riittävän tilava; lapselle tai asiakkaalle tulee osoittaa oma huone/tila
- Perheen kaikki jäsenet hyväksyvät perhehoidon ja perhehoidossa olevalla henkilöllä on perheessä tasavertainen asema muiden perheenjäsenten kanssa
- Perhehoitaja on yhteistyökykyinen
- Perheen elämäntilanne ja parisuhde on vakaa

Ehdottomat esteet ryhtyä perhehoitajaksi:

- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen lastensuojelun asiakkuus
- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus
- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen päihde- tai mielenterveysongelma perheessä
- Akuutti huoltajuuskiista
- Kriisi omassa elämäntilanteessa
- Vakava sairaus perheessä, joka alentaa huomattavasti toimintakykyä
- Arjenhallinnan vaikeudet perheessä
- Lapsen kohdistuvat ja muut vakavat rikokset

Toisen toimijan valmentamien perhehoitajien hyväksymisestä ja perhetilanteen selvityksistä vastaa lastensuojelun osalta Perhehoidon keskus. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoitajiksi hakeutuvilta perhehoitajilta edellytetään toisen toimijan lupaa hakeutua Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoitoperheeksi, eikä perhe voi odottaa samanaikaisesti sijoituksia muilta tahoilta. Perhehoidon keskus selvittää aiemmin perhehoitajina ja tukiperheenä toimineiden luvalla toisilta toimijoilta heidän kokemuksensa yhteistyöstä perheen kanssa.

2.2.2 Ennakovalmennus

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue hyväksyy perhehoitajan kaupungin perhehoitajaksi hyväksytysti suoritettua ennakovalmennuksen jälkeen. Jos perhe on jo toiminut sijaisperheenä, tukiperheenä tai tukihenkilönä, yhteistyötahoilta pyydetään lausunto.

Toisen toimijan valmentamien perhehoitajien hyväksymisestä ja perhetilanteen selvityksistä vastaa lastensuojelun osalta perhehoidon keskus. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoitajiksi hakeutuvilta perhehoitajilta edellytetään toisen toimijan lupaa hakeutua Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoitoperheeksi, eikä perhe voi odottaa samanaikaisesti sijoituksia muilta tahoilta. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue pyytää lisäksi perheen kotikunnan sosiaalitoimen lausunnon. Perhehoidon keskus selvittää aiemmin perhehoitajina ja tukiperheenä toimineiden luvalla toisilta toimijoilta heidän kokemuksensa muun muassa yhteistyöstä perheen kanssa.

2.2.3 Perhehoitajaksi hyväksyminen

Perhehoitajaksi hyväksymisestä tehdään viranhaltijapäätös. Päätös tehdään, kun perheen ennakovalmennus on päättynyt ja perheellä on valmiudet, joiden perusteella perhe voidaan hyväksyä perhehoitajaksi. Ennen perhehoidon toimeksiantosopimuksen tekemistä tulee perhehoidon keskuksen pyytää perhehoitajalta nähtäväksi rikostaustaote. Rikostaustaote ei saa olla kuutta kuukautta vanhempi. Rikostaustaote palautetaan sen esittäneelle perhehoitajalle välittömästi ja siitä ei saa ottaa kopiota. Perhehoitajalla täytyy olla kyky ja mahdollisuus toimia yhteistyössä sijoittavan tahon sekä perhehoitoon sijoitettavalle lapselle läheisten henkilöiden kanssa.

Perheen nimi ja henkilötunnus, osoite, rikostaustaote nähty ja nähnyt, terveystarkastus (T-lausunto perhehoitajasta) nähty ja nähnyt, mielenterveys-, päihdepuolen ja sosiaalitoimen tiedot tarkastettu, kuka nähnyt, hyväksyntäpäivä, PRIDE-raportti ja hyväksyntä. Perhehoitajaksi hyväksymispäätöksen tekee perhehoidon keskuksen vastuuyksikköpäällikkö.

Sijoituksessa pyritään pitämään vuoden väli uusien sijoitusten välillä.

2.2.4 Perhekodin olosuhteet

Perhekoti on perhehoitajan yksityiskoti, jossa perhehoitoa annetaan. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue hyväksyy perhekodin hyväksytyksi suoritettun ennakkovalmennuksen jälkeen. Perhekodin tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan soveltuva. Soveltuvuutta harkittaessa huomioidaan perhekodin ihmissuhteet sekä perhehoitajan mahdollisuudet ottaa huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitettavan tarpeista hänen etunsa mukaisesti. Perhekodin jäsenten tulee hyväksyä perhehoitoon sijoitettava ja perhekotiin sijoitettavan tulee saada tasavertainen asema perheessä.

Perhehoidossa olevalla henkilöllä on oltava mahdollisuus yksityisyyteen. Perhehoidettavalla on oikeus kalustaa ja sisustaa oma huoneensa. Perhekodissa tulee huomioida esteettömyys ja turvallisuus.

2.2.5 Paloturvallisuus ja perhekodin lääkehoito

Perhehoitajien ennakkovalmennuksessa käydään läpi paloturvallisuusasiat. Rakennuksen omistajan on huolehdittava tilojen turvallisuudesta omavalvonnan periaattein. Perhehoidon paloturvallisuus perustuu riskien tunnistamiseen ja arviointiin sekä ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin, tarvittaessa yhteistyössä palo- ja pelastusviranomaisten kanssa. Alueelliset pelastuslaitokset ovat laatineet ohjeita kodin turvallisuuteen liittyvistä asioista. Muun muassa Kodin turvaopas -verkkopalvelusta löytyy kattavasti arjen turvallisuusasioita.

Jos perhehoidossa olevan lapsen sairaus edellyttää lääkehoidon osalta perhehoitajalta erityistä osaamista, tulee perhehoitajan saada tätä varten riittävät tiedot ja perehdytys lääkehoidon toteuttamiseen liittyen. Tämän koulutuksen ja perehdytyksen antaa perhehoitajalle lapsen hoitava taho. Perhehoitaja voi esimerkiksi antaa hoidettavalle lapselle insuliinia, kun hän on saanut riittävän perehdytyksen ja koulutuksen kyseisestä lääkkeestä ja kun hänellä on siihen liittyen riittävä osaaminen.

2.3 Hoidettavien määrä

Toimeksiantosopimusperusteisessa perhehoidossa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä, hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina. Perhekodissa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti enintään kuusi henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on perhehoitolain 6 §:n 1 momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus. Hoidettavien määrästä voidaan poiketa, mikäli kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Perhehoidon keskuksen ja sijaisperheen tulee huolehtia, ettei laissa määriteltyjä samanaikaisesti hoidossa olevien enimmäismääriä ylitetä.

3 Perhehoidon muodot

Perhehoito on

- **pitkäaikaista**, kun toimeksiantosopimus on kestänyt vähintään 3 kk ja hoitovuorokausia on vähintään 14 vrk kuukaudessa.
- **lyhytaikaista**, kun toimeksiantosopimus on kestänyt alle 3 kk tai hoitovuorokausia on kuukaudessa alle 14 vrk.
- **osavuorokautista**, kun hoitotunteja on päiväsaikaan enintään 8 tuntia tai yöaikaan enintään 12 tuntia.
- Perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon (esimerkiksi sairaus) ajaksi kunta voi järjestää **sijaishoidon** tekemällä toimeksiantosopimuksen perhehoitajakelpoisuuden täyttävän 21 vuotta täyttäneen henkilön kanssa tai muulla tavalla. Tietyissä tilanteissa perhehoitajan sijainen voi olla alle 21-vuotias.

Lastensuojelun perhehoidon erityispiirteet

Pitkäaikainen perhehoito on toimeksiantosuhteista toistaiseksi voimassa olevaa perhehoitoa. Pitkäaikaisella perhehoidolla tarjotaan lapselle mahdollisuus kokea turvallista perhe-elämää ja luoda läheisiä pitkäaikaisia ihmissuhteita. Perhehoidolla mahdollistetaan lapselle hänen tarvitsema turvallinen, ikätasoa vastaava hoito ja huolenpito sekä yhteys omaan biologiseen sukuun ja/tai muuhun läheisverkostoon.

Lyhytaikainen perhehoito on määräaikaista lapsen perhehoitoa. Perheen kanssa tehdään toimeksiantosopimus. Perhehoitoon voidaan sijoittaa sosiaalityöntekijän tekemällä päätöksellä lastensuojelulain 37 § mukaisesti avohuollon tukitoimenpiteenä tai LSL 38 § mukaisella kiireellisellä sijoituspäätöksellä. Lapsi voidaan sijoittaa päivityksellisesti tai suunnitelmallisesti.

Päivityksellinen perhehoito on tilapäistä perhehoitoa, joka on tarkoitettu vastaamaan kiireellisiin sijoitustarpeisiin. Päivitykselliseen perhehoitoon voidaan sijoittaa sosiaalityöntekijän päätöksellä lastensuojelulain 37 § mukaisesti avohuollon tukitoimenpiteenä tai LSL 38 § mukaisen kiireellisen sijoituksen perusteella. Toinen sijaisperheen vanhemmista on päätoimisesti kotona. **Lyhytaikaista perhehoitoa** voidaan käyttää myös adoption harkinta-aikana, sijaishuollon muutoskohdissa ja huostaanoton jälkeisessä arviointivaiheessa.

Sukulais- ja läheisverkostoperhehoito on lapsen omaan biologiseen tai muuhun läheisverkostoon kuuluva perhe. Perhe voi toimia tilapäisenä, pitkäaikaisena, päivityksellisenä tai vahvasti tuettuna sijaisperheenä. Sukulaissijaisperheiden ja läheisverkostoperheiden valmennus tapahtuu ennakkoon tai vuoden kuluessa tehtävässä aloittamisesta.

Vanhemman ja lapsen kuntouttavassa perhesijoituksessa erityistä ja jokapäiväistä konkreettista tukea tarvitseva raskaana oleva äiti tai vanhempi/vanhemmat lapsineen sijoitetaan perhehoitoon sijaisperheeseen. Sijoituksen pituus riippuu täysin tilanteesta ja voi tapahtua kriisitilanteessa kiireellisesti tai suunnitelmallisesti esimerkiksi alkaen ennen lapsen syntymää. Perhehoitajalta vaaditaan erityistä osaamista ja ammatillisuutta. Toiminta tarjoaa esimerkiksi ensikotisijoitukselle erilaisen vaihtoehdon, jossa perheen on mahdollista olla yhdessä ympärivuorokautisesti tuetussa ympäristössä.

Sijaisperheille laaditaan **perheprofiili** valmennuksen jälkeen, jossa määritellään, millaisiin sijoitustarpeisiin perhe voi vastata. Profiiliin kirjataan toiveet sijoitettavien lasten iästä, perheen vahvuudet, perheen valmiudet vastata mahdollisiin erityistarpeisiin. Profiilia päivitetään säännöllisesti.

Sukulaissijaisvanhemmuus

Sukulaissijoituksissa sukulaissijaisvanhempi valmennetaan tehtävänsä perhekohtaisella valmennuksella ennen kuin tehdään päätös lapsen mahdollisesta pitkäaikaisesta sijoittamisesta heidän luokseen. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue tarjoaa heille lisäksi ryhmämuotoisen lisävalmennuksen vuoden kuluessa tehtävän aloittamisesta. Sijoitus on toimeksiantosopimusperusteinen. Kotikunnan sosiaalitoimen lausunnon lisäksi sukulaislapsen perhehoitajaksi ja heidän vapaansa sijaistavaksi hakeutuva toimittaa lääkärintlausunnon terveydellisistä seikoista (T-todistus). Perhehoitajalla ei voi olla sellaisia pitkäaikaisia sairauksia, jotka vaikeuttavat hoitotyötä. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue tarkistaa asianomaisen suostumuksella tiedot mahdollisista lastensuojelun, mielenterveys- ja päihdepuolen asiakkuuksista ja Kansaneläkelaitoksen toimeentulotukitiedot. Lisäksi alle 18-vuotiaiden henkilöiden perhehoitajaksi aikovalta pyydetään nähtäväksi rikosrekisteriote "Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi", jonka perhehoitaja hankkii Oikeusrekisterikeskukselta.

Läheissijaisvanhemman rooli ja asema on erilainen verrattuna muihin sijaisvanhempiin, sillä lapsi läheisineen on tuttu, tunnesuhde lapseen/läheisiin on erilainen ja läheissijaisperhe on tuttu lapselle ja läheisille. Läheisen roolin muutos sijaisvanhemmaksi voi olla haastavaa ja yhteydenpitoon lapsen biologisten vanhempien kanssa liittyy erityispiirteitä. Lojaliteettiristiriidat voivat vaarantaa lapsen edun. Nämä erityispiirteet on huomioitava lastensuojelutyössä.

Päivystysperhehoito

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue pyrkii järjestämään lapselle ja nuorelle lastensuojelulain mukaisesti ensisijaisesti perhehoitopaikan myös kiireellisissä ja päivityksellisissä sijoituksissa. Päivityksellisiin sijoitustarpeisiin vastaavat toimintaan valmenneet päivistysperheet, ellei lapsen sijoitus läheisverkostoon ole mahdollinen.

Päivistysperheet ovat tavallisia perheitä, jotka on lisävalmennettu tehtävänsä. Päivistysperheisiin voidaan sijoittaa kaikenikäisiä lapsia, vauvasta murrosikäisiin. Päivistysperhehoito edellyttää tiivistä yhteistyötä perhehoitajien, lapsen vanhempien ja muun läheisverkoston sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kesken.

Päivistysperheiden kanssa tehdään toimeksiantosopimukset, jossa he sitoutuvat varallaoloon. Toimeksiantosopimuksessa määritellään toiminnan ehdot.

Perheet sitoutuvat siihen, että heillä on sovittu määrä päivystyspaikkoja. Päivystyspaikkojen määrä vaihtelee perheiden kokonaistilanteen mukaan huomioiden perheessä asuvien lasten tarpeet ja tilanteet. Perheelle maksetaan varallaolokorvausta.

Varallaolokorvausta ei makseta silloin, kun perhe ei tosiasiansa voi ottaa päivystyksellisiä sijoituksia. Poikkeuksena tilanteet, jolloin sovitut päivystyspaikat ovat täynnä. Perhe voi ilmoittaa kaksi kertaa vuodessa kahden viikon poissaolon päivystysringistä vähintään 1 kk ennen ilman, että varallaolokorvaus menetetään.

Perhehoidon tulee pystyä vastaamaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Päivystysperheillä tulee olla riittävän joustavat perheprofiilit, jotta päivystykselliset sijoitukset ovat mahdollisia.

Virka-aikana perheellä tulee olla valmius aloittaa uusi sijoitus. Virka-ajan ulkopuoliselle ajalle määritellään kullekin viikolle 4-6 perhettä, jotka ovat ensisijaisesti vastaanottamassa. Mikäli ko. päivystysperheiden paikat ovat täynnä, määritellään tilalle uudet perheet.

Virka-ajan ulkopuolella voidaan esim. sisarusuhteet huomioiden ylittää paikkaluku. Seuraavana arkipäivänä arvioidaan sijoituksen jatko. Päivystysperheiden sijoitukset ovat luonteeltaan lyhytaikaisia ja päivystyksellisiä.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella on tavoitteena, että päivystysperheitä on jatkossa riittävästi. Päivystysperheitä rekrytoidaan ja koulutetaan tarpeen mukaan. Kussakin perheessä edellytetään olevan vähintään kaksi päivystyspaikkaa.

Oheishuoltajuus ja sijaishuoltajuus

Lapsen asuminen sukulais- tai läheisverkoston luokse voidaan järjestää myös huoltajuusperusteisesti. Kun lapsi muuttaa asumaan kodin ulkopuolisen sijoituksen sijasta läheisverkoston kartoituksen perusteella huoltajuus- tai oheishuoltajuusmääräyksellä muun kuin biologisen vanhemman luokse, perhehoitolain mukaan tulee lasta hoitavalle henkilölle maksaa perhehoitolain mukainen hoitopalkkio, kulukorvaus ja käynnistämiskorvaus. Toimeksiantosopimusta ei tällöin tehdä, vaan käräjäoikeuden tehtyä huoltajuuspäätöksen, kunta tekee asiassa edellä selostetun päätöksen hoitopalkkioista, kulukorvauksesta ja käynnistämiskorvauksesta. Ennen kuin asia laitetaan vireille, tulee sosiaalitoimen sopia perhehoitajan kanssa palkkiosta, korvauksista ja muusta tuesta. Samalla tulee arvioida, onko lapselle tarpeen määrätä erillinen edunvalvoja.

4 Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimuksessa perhehoitaja ja hyvinvointialue sopivat hoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitetun osalta erikseen ja tehdään aina ennen perhehoitosijoituksen alkamista. Sopimukseen nimetään perhehoitajalle jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä.

Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain 1 luvun 1§:ssä tarkoitettussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. Sopimus tehdään yhteisessä sopimusneuvottelussa ja sen allekirjoittavat perhehoitaja ja perhehoidon keskuksen vastuullinen viranhaltija. Sopimus tarkistetaan tilanteen muuttuessa. Korotetuista hoitopalkkioista tekee päätöksen vastuuyksikköpäällikkö. Päätös korotetusta palkkiosta voidaan tehdä enintään kolmen vuoden ajalle huomioiden lapsen hoitoisuus ja hoitoisuuteen odotettavissa olevat muutokset. Toimeksiantosopimukseen kirjataan hoitopalkkion määräksi perushoitopalkkio ja mahdollisesta korotetusta hoitopalkkiosta tehdään erillinen viranhaltijapäätös, jossa vahvistetaan korotetun hoitopalkkion määrä ja aika sekä voimassaoloaika. Toimeksiantosopimus ja korotettu hoitopalkkio tarkistetaan viimeistään yhtä kuukautta ennen korotetun hoitopalkkion maksuajan päättymistä yhteisessä neuvottelussa.

Palkkio maksetaan perhehoitajalle. Palkkio ja kulukorvaus voidaan erikseen sovittaessa tasata maksettavaksi molemmille perhehoitajille. Sopimuksen allekirjoittavat molemmat perhehoitajat, kun on tarkoitettu, että he molemmat vastaavat perhehoitoon sijoitettavista. Tapaturmavakuutukset ovat siten voimassa molempien osalta, ja molemmilla on juridisesti samat oikeudet ja velvollisuudet osallistua perhehoidossa olevan asiakkaan hoitoon.

Perhehoidon keskuksen on tarvittaessa järjestettävä toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla päätoimisille perhehoitajille hyvinvointi- ja terveystarkastuksia vähintään joka toinen vuosi ja muille toimeksiantosuhteisille perhehoitajille tarvittaessa. Lisäksi perhehoidon keskuksen on tarvittaessa järjestettävä perhehoitajalle hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Lisätietoa hyvinvointi- ja terveystarkastuksista saa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoidon keskukselta.

4.1 Toimeksiantosopimuksen sisältö

- Sopijaosapuolet
- Sijoituksesta vastaava työntekijä
- Palkkion saaja/saajat
- Perhehoitajalle maksettavan palkkion määrä ja suorittaminen
- Perhehoidosta aiheutuvien kustannusten korvaaminen
- Hoidon käynnistymisestä aiheutuvien kustannusten korvaaminen
- Perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisen käyttövarojen maksaminen
- Perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvien tukitoimien ja harrastustoiminnan aiheuttamien erityisten kustannusten korvaaminen
- Perhehoidon arvioitu kesto
- Perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta
- Tiedot perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnhajuksesta ja koulutuksesta, hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä sekä näiden toteuttamisesta
- Toimeksiantosopimuksen irtisanominen
- Muut perhekotia ja perhehoitoa koskevat seikat
- Perhehoitajan velvoitteet
- Voimaantulo
- Yhteistyö Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen ja perhehoitajan kesken
- Allekirjoitukset
- Liitteet esimerkiksi asiakassuunnitelma

4.2 Toimeksiantosopimukseen liittyvät erimielisyydet

Toimeksiantosopimukseen liittyvissä kysymyksissä ja epäselvyyksissä perhehoitaja on ensisijaisesti yhteydessä perhehoidon vastuutyöntekijään. Asioista pyritään aina ensisijaisesti sopimaan osapuolten kesken. Viime kädessä toimeksiantosopimusta koskevan riidan voi saattaa hakemuksella Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden ratkaistavaksi hallintolainkäyttölain 69 §:n mukaisena hallintoriita-asiana. Hakemuskirjelmässä on mainittava toimenpide, jota vaaditaan, sekä vaatimuksen perusteet.

Perhehoitaja voi tehdä lapsen/asiakkaan puolesta muistutuksen, jos asia koskee asiakkuuteen liittyviä asioita, kuten lapsen palveluita. Perhehoitaja itse ei ole perhehoitajan tehtävässään sosiaalihuollon asiakas suhteessa kuntaan vaan sopimuksen osapuoli. Mikäli asia koskee toimeksiantosopimukseen/perhehoitajana toimimiseen liittyviä asioita, ei kyseessä ole Sosiaalihuollon asiakaslain 23 § 1 momentin mukainen muistutus.

4.3 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Toimeksiantosopimuksen irtisanominen tehdään kirjallisesti. Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Lyhytaikaisessa/tilapäisessä perhehoidossa sopimukset ovat määräaikaisia. Mikäli määräaikainen toimeksiantosopimus täytyy irtisanoa ennen sopimuksen päättymistä, noudatetaan kahden kuukauden irtisanomisaikaa. Perhehoitajasta johtuvasta muusta syystä tapahtuvan keskeytyksen vuoksi hoitopalkkiota ei makseta, esimerkiksi kun hoitaja kieltäytyy hoitamasta hoidettavaa, jolloin hoidettavalle joudutaan välittömästi etsimään uusi hoitopaikka.

Jos valvonnan yhteydessä perhe koti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus.

Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi.

Jos hoidettava asuu perheessä irtisanomisajan aikana, palkkio ja kulukorvaus maksetaan toimeksiantosopimuksen mukaisina. Jos hän ei asu perheessä, kulukorvausta ei makseta.

Kun lastensuojelluisin perustein sijoitettu lapsi täyttää 18 vuotta, toimeksiantosopimus päättyy automaattisesti ilman erillistä irtisanomista. Irtisanomisajan korvauksia ei tällöin makseta.

5 Perhehoidon palkkiot ja korvaukset

5.1 Hoitopalkkio ja kulukorvaus

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkiota ja kulukorvausta (liite 1) ja matkakorvausta (liite 2) perhehoitolain ja hyvinvointialueen linjausten mukaisesti. Hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön hoidettavuutta. Asiakkaan hoidettavuus arvioidaan asiakkaan asiakassuunnitelman päivityksen yhteydessä tai asiakkaan tilanteen muuttuessa. Sitä arvioidessa tulee ottaa huomioon hoidon sitovuus ja toiminnan luonne; perhehoidon soveltuvuus asiakkaan palvelutarpeeseen, jossa otetaan huomioon asiakkaan yksilölliset palveluiden ja tuen tarpeet nähden. Hoitopalkkiota ei makseta perhehoitajan omasta alle 18-vuotiaasta lapsesta. Hoitopalkkio voidaan erityisestä syystä sopia maksettavaksi myös säädettyä vähimmäismäärää pienempänä. Toimeksiantosopimukseen kirjataan peruspalkkio, perhehoitajalle tehdään erillinen viranhaltijapäätös korotetusta hoitopalkkiosta määräajaksi.

Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan pitkäaikaisessa perhehoidossa kuukausiperusteisesti. Lyhytaikaisessa perhehoidossa hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan jälkikäteen toteutuneiden hoitopäivien mukaan. Päivystysperheille maksetaan lisäksi varallaolokorvausta Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen päätöksen mukaisesti.

Kelan maksama vammaistuki peritään Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle lastensuojelun perhehoidossa olevien lasten osalta. Vammaistuen suuruinen vastaava summa maksetaan perhehoitajalle ylimääräisenä kulukorvauksena/erityislisänä kattamaan vammaisuudesta aiheutuvia erityisiä kuluja. Alle 18-vuotiaan sijoitetun lapsen opintoraha peritään hyvinvointialueelle. Lapsen ollessa pitkäaikaisessa perhehoidossa, lapsilisät maksetaan perhehoitajalle. Lapsilisällä katetaan lapsen menoja.

Lapsilisän loppuessa lapsen täyttäessä 17 vuotta, korvataan perhehoitajalle 1. lapsen lapsilisän verran ylimääräisenä kulukorvauksena sen kuukauden loppuun saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

5.2 Kulukorvaus ja erityislisät

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista todellisista kustannuksista maksetaan perhehoitajalle kulukorvausta. Perhehoitolaki oikeuttaa perhehoitajan saamaan vähintään laissa määritellyn kulukorvauksen.

Kulukorvauksen perusteena käytetään perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvia todellisia kustannuksia ja kunkin hoidossa olevan henkilön yksilöllisiä tarpeita. Kulukorvauksen tarkoituksena on korvata perhehoidossa olevan henkilön ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot.

Peruskulukorvauksen lisäksi voidaan maksaa erityislisää esimerkiksi erityisruokavaliosta ja muista erityisistä syistä johtuen. Mikäli asiakkaan tarpeista aiheutuu erityisiä kuluja, ne voidaan korvata perhehoitajalle erilliskorvauksena erillisen sopimuksen mukaisesti. Tähän kuuluu muun muassa lastensuojelulain mukaiset lapsen ja hänen läheistensä tapaamisiin liittyvät välttämättömät kulut ja erityisruokavalion kulut. Kulukorvaus on perhehoitajalle verovähennyskelpoista tulonhankkimiskulua.

Perhehoitajalle maksetaan perhehoitotyöhön liittyvistä matkakuluista korvausta oman auton käytöstä sovittujen periaatteiden mukaisesti (liite 2).

Pitkäaikaisen, lyhytaikaisen ja päivystys perhehoidon kulukorvaukset

Peruskulukorvaukseen sisältyvät

- Ravintomenot
- Asuminen ja asunnon käytöstä aiheutuvat menot
- Terveystieteiden kustannukset
- Henkilökohtaiset tarvikkeet mm. vaatteet, hygieniatuotteet
- Harrastus- ja virkistystoiminta, loma- ja koulunkäyntikustannukset
- Tavanomaiseen liikkumiseen liittyvät kustannukset (esim. kauppa-, harrastus-, kirjasto, koulu- ja päiväkotimatkat)
- Puhelimen ja tietoliikenteen käyttö
- Perhehoitajan ottamat vakuutukset

Erikseen korvattavat kulut

- Harrastekuluja voidaan korvata erikseen vuositasolla 600 euroa (peruskulukorvaus kattaa harrastekuluja 50 €/kk) ylittävältä osuudelta lapsesta johtuvasta painavista ja erityisistä syistä, jotka on kirjattu lapsen asiakassuunnitelmaan. Tärkeää on huomioida lapsen henkilökohtaiset tarpeet ja toiveet harrastekulujen korvaamisessa. Kulut korvataan kuitteja vastaan.
- Lapsen viettäessä lomaa yhdessä sijaisperheen kanssa, voidaan lapsen matkakustannuksia korvata tosittellisia kuluja korvata perhehoitajan vastuuyöntekijän kanssa etukäteen sovittaessa ja matkakohtaisen laskelman perusteella vuosittain enintään yhden kuukausittaisen kulukorvauksen verran. Korvataan mahdolliset matkakulut ja majoituskulut lapsen osalta (ei erillistä kilometrikorvausta). Erikseen ei korvata menoja, jotka sisältyvät kulukorvaukseen kuten esimerkiksi ravintomenot. Perhe voi käyttää summan useammassa erässä matkakohtaisen laskelman mukaisesti. Tänä aikana palkkiot ja kulukorvaukset maksetaan normaalisti.

Puhelimen hankintakulu

- Puhelimen hankintaan voidaan myöntää taloudellista tukea 100 euroa kahden vuoden välein pääsääntöisesti kouluikäiselle lapselle. Tällä turvataan lastensuojelulain mukainen yhteydenpito vanhempiin.

Terveystieteiden ja sairauskustannukset

- Satunnaiset ja tavanomaiset terveystietokulut, kuten terveyskeskusmaksut tai lääkekustannukset infektiosairauksista/käsikauppalääkkeitä, katetaan kulukorvauksilla.
- Erikseen korvataan sairaala- ja poliklinikamaksut, säännöllisesti lapsen käytössä olevat lääkärin määräämät reseptilääkkeitä, hammashoito, sairaudesta ja terapiakäynneistä aiheutuneet kulut, **mikäli mahdollinen perhehoitajalle erityislisänä maksettu Kelan myöntämää vammaistukea vastaava summa ei riitä kattamaan kuluja.** Perhehoitaja pitää kuluista kirjanpitoa, jolla voi perustella mahdollista lisätuen tarvetta.
- Silmälasien tai piilolinssien hankkimisesta aiheutuvat kohtuulliset kulut korvataan. Päätöksen tekee lapsen sosiaalityöntekijä.

Päivähoitokustannukset

Ensisijaisesti haetaan vapautusta asiakasmaksusta. Sijaisvanhemmalle määrätty asiakasmaksut korvataan tai päivähoitosta aiheutuneet todelliset kustannukset maksetaan suoraan palveluntuottajalle.

Erityisistä (lääkärintodistus tai muu asiantuntijalausunto lisäkustannuksista) 1,80 €/vrk

- Kulukorvauksen erityislisänä maksetaan erityisruokavaliosta, joka aiheuttaa erityisiä lisäkuluja (esim. keliakia)
- Erityisistä puhtaanapitokuluista, joka aiheuttaa erityisiä lisäkuluja
- Muista erityisistä kuluista

Kulut tulee ensisijaisesti kattaa vammaistuella.

Muuta huomioitavaa

- Perhehoidon matkoista maksetaan matkakulukorvauksia liitteen 2 mukaisesti.

Osavuorokautisen perhehoidon kulukorvaukset

Osavuorokautisesta perhehoidosta maksetaan osavuorokautisen perhehoidon kulukorvaus. Peruskulukorvauksella katetaan perhehoidossa olevan henkilön

- Ravinto
- Asuminen ja asunnon käytöstä aiheutuvat menot
- Henkilökohtaiset tarpeet (puhtaus ja vaatehuolto)

Perhehoidettavan kotona annettavan perhehoidon kulukorvaukset

Perhehoidettavan kotona annettavasta perhehoidosta ei makseta kulukorvausta.

Mikäli sijaishoitaja työskentelee perhehoidettavan kotona, hänelle ei makseta kulukorvausta vaan perhehoitaja saa vapaiden ajan täyttää kulukorvausta. Perustellusta syystä voidaan korvata työvaatteita, työkäsiineitä ja muita työssä tarvittavia suojavaatteita todellisten kustannusten mukaan.

Mikäli sijaishoitaja työskentelee kotonaan, maksetaan kulukorvaus sijaishoitajalle, kuten lyhytaikaisessa tai osavuorokautisessa perhehoidossa.

5.3 Käynnistämiskorvaus

Perhehoitolain mukaan uutta perhehoitosijoitusta käynnistettäessä hoitajalle voidaan maksaa hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista käynnistämiskorvausta. Käynnistämiskorvaus on harkinnanvarainen etuus, jonka myöntämisestä päättää delegointisäännön mukaan nimetty työntekijä. Hankinnoista sovitaan perhehoidon keskuksen perhehoidosta vastaavan työntekijän ja perhehoitajan kanssa. Kustannuksista esitetään kirjallinen suunnitelma tai jälkikäteen haettaessa päätös tehdään maksutositteiden perusteella. Asiakaskohtaisilla päätöksillä tuetaan tarvittaessa hoidettavan tarpeista lähteviä tarkoituksenmukaisia kustannuksia myös sijoituksen aikana.

Päivystysperhehoidossa käynnistämiskorvausta voidaan myöntää päivystystoiminnasta johtuviin hankintoihin kuitteja vastaan neljän vuoden välein. Tarve arvioidaan ja päätetään perhehoidon keskuksessa. Käynnistämiskorvausta voidaan myöntää silloin, kun korvausta ei voi saada muun lainsäädännön nojalla (sosiaalihuoltolaki, vammaispalvelulaki ja laki lääkinnällisestä kuntoutuksesta).

Käynnistämiskorvauksella on tarkoitus kattaa sijoitusvaiheessa hoidon ja perhekodin käynnistämisen kannalta välttämättömät uuden perhehoidossa olevan asiakkaan henkilökohtaiset ja yhteiseen talouteen liittyvät hankinnat. Korvattavia kohteita voivat olla muun muassa asuntoon kohdistuvat välttämättömät pienet korjaus- ja muutostyöt, kalustaminen sekä vuodevaatteet.

Käynnistämiskorvaus on perhehoitajalle veronlaista tuloa. Käynnistämiskorvauksena tehdyt hankinnat ovat hyvinvointialueen omaisuutta, kunnes kuoleentumisaika (pääsääntöisesti neljä vuotta) on kulunut. Kunakin vuonna poistuu neljäsosa (25 %) hankinnan arvosta. Mikäli perhehoito päättyy lyhyemmän ajan kuluessa, voidaan sopia osan takaisinmaksusta, esimerkiksi pyytää perhehoitajalta ostotarjous välineestä tai kuoleutumaton osa käynnistämiskorvauksesta peritään sijoittaneelle hyvinvointialueelle. Näihin hankintoihin eivät kuulu hankinnat, joiden käyttöikä on 1-3 vuotta. Takaisinperinnästä tehdään lasku perhehoitajalle ja heidän kanssaan tehdään suunnitelma takaisinmaksusta ja -ostosta.

Asiakaskohtaisella päätöksellä tehdyt hankinnat ovat asiakkaan omaisuutta. Toimeksiantosopimuksen perusteella tehdyt hankinnat kuuluvat perhehoitajalle (esimerkiksi käynnistämiskorvauksella hankitut). Perhehoitajalla myönnettävä käynnistämiskorvaus jää heille, lapsen nimellä tehtävät lapsen omaisuutta ja lähtevät hänen mukaansa perhehoidon päättyttyä.

5.4 Perhehoitajan verotus

Perhehoitajalla verottavaa ansiotuloa eli työkorvausta ovat perhehoitajalle maksettava hoitopalkkio, kulukorvaus, kilometrikorvaukset, käynnistämiskorvaukset sekä erityisten kustannusten korvaukset. Maksut ovat osa hoitopalkkiota ja kulukorvausta. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue ilmoittaa perhehoitajille maksettavat maksut verottajan tulorekisteriin ja toimittaa näistä ennakkoperinnän. Perhehoitaja voi vähentää osan näistä kuluista tulonhankkimisvähennyksinä omassa verotuksessaan. Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan verottajalle näistä kuluista.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue ilmoittaa maksetut korvaukset tulorekisteriin verottajan ohjeistuksen mukaisesti. Perhehoitajan tulee täyttää ajopäiväkirjaa heille sijoitettujen hoidettavien kuljetuksiin liittyen, joista he hakevat hyvinvointialueelta korvauksia. Verottajan ohjeistuksen mukaisesti perhehoitajalle maksettavat erityisen kustannusten korvaukset ja lasta koskevat taloudelliset avustukset ovat perhehoitajan tuloa, jos ne maksetaan hänelle. Hyvinvointialue voi maksaa lapsen erityisen kustannuksen suoraan tuottajalle tai palvelun myyjälle. Tällöin tukea ei katsota perhehoitajan tuloksi.

5.5 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta

Perhehoitajasta johtuvista syistä

Pitkäaikainen perhehoito

Kun perhehoitaja sairastuu, hyvinvointialue maksaa hoitopalkkion Kelan sairausvakuutuspäivärahan omavastuuajalta. Muusta syystä tapahtuvan keskeytyksen vuoksi hoitopalkkiota ei makseta. Perhehoitajan sairauslomasta tulee olla lääkärintodistus. Kulukorvauksesta vähennetään 50 %, jos perhehoitoon sijoitettu asiakas siirretään muualle hoitoon yli 14 päivän ajaksi. Jos hoidettavan hoito järjestyy perhekodissa sairauslomasta riippumatta, kulukorvaus maksetaan perhehoitajalle täysimääräisenä. Perhekotiin tulevalle sijaiselle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon palkkio. Lisäksi sijaiselle maksetaan matkakulut edullisimman julkisen kulkuneuvon mukaan tai matkakorvaus oman auton käytöstä kilometrikorvaus perusteella, kun edestakainen matka ylittää 30 kilometriä.

Lyhytaikainen perhehoito

Kun perhehoitaja sairastuu, vastuutyöntekijän kanssa sovitaan poikkeusjärjestelyistä, esimerkiksi perhehoidettavan hoitojaksot suunnitellaan uudelleen. Hoitopalkkiota ja kulukorvausta ei makseta.

Päätöimisen lyhytaikaisen perhehoitajan kohdalla sovelletaan pitkäaikaisen perhehoidon poissaolon säännöksiä.

Perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Hoitopalkkio maksetaan perhehoitajalle toimeksiantosopimuksen irtisanomiskohdan mukaisesti. Hoitopalkkion maksamisen edellytyksenä on, että hoitaja pitää yhteyttä esimerkiksi laitosjaksolla olevaan asiakkaaseen ja on yhteistyössä hoitopaikan kanssa. Hoidettavan asiakkaan paikalle ei ole myöskään sijoitettu uutta asiakasta.

Kulukorvaus maksetaan täysimääräisenä 14 vrk:n ajan/keskeytys. Kulukorvauksen maksaminen keskeytyy, jos hoidettavan yhdenjaksoinen poissaolo jatkuu yli 14 vrk.

Perhehoidon keskeytyessä hoitajasta riippumattomasta syystä tilapäisessä ja osavuorokautisessa perhehoidossa menetellään seuraavalla tavalla

1. Perhehoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta 3 vuorokautta tai yli 3 vuorokautta ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle ei makseta hoitopalkkiota eikä kulukorvausta.
2. Perhehoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta alle 3 vuorokautta ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus suunnitellun hoitojakson mukaisesti, kuitenkin enintään 3 vuorokaudelta.

Perhehoitajan vapaan ajalta

Perhehoidossa perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio täysimääräisenä ja kulukorvauksen lakisääteinen määrä täysimääräisenä, kun hoidettava sijoitetaan lakisääteisen vapaan ajaksi toiseen paikkaan. Perhehoitaja ei ole oikeutettu lomarahaan, koska kyseessä ei ole työsuhde vaan toimeksiantosuhte.

Hyvinvointialue voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun lyhytaikaisen hoidon tekemällä perhehoitolain 6 §:ssä säädetty edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan tai hoidettavan kotona. Jos perhehoitajan vapaan ajaksi perhehoitajan kotiin tulee sijainen, maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus hoitajalle täysimääräisenä. Perhehoitajan kotiin tulevalle **sijaiselle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio** sekä matkakulut edullisimman julkisen kulkuneuvon mukaan tai matkakorvaus oman auton käytöstä kilometrikorvaus perusteella, kun edestakainen matka ylittää 30 kilometriä.

Mikäli perhehoidossa oleva asiakas menee perhehoitajansa vapaan ajaksi toiseen perhehoitopaikkaan, sijaistavalle hoitajalle maksetaan perhehoitajan vapaan aikainen hoitopalkkio ja lyhytaikaisen perhehoidon kulukorvaus. Jos perhehoitajalla ei ole kertynyt vapaapäiviä ja lapsi on sijaishoidossa, perhehoitajalle ei makseta näiltä päiviltä hoitopalkkiota. Sijaishoitajalle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon palkkio.

Perhehoitajan tilapäiset poissaolot

Perhehoitajan tilapäinen poissaolo tulee aina sopia erikseen asiakkaan asioista vastaavan työntekijän kanssa. Poissaolo voidaan hyväksyä esimerkiksi koulutukseen. Sovituista suunnitelmallisista koulutuksista johtuvat poissaolot eivät vaikuta palkkioon tai kulukorvaukseen.

6 Perhehoidon prosessit Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella

Lapsen sijoitus perhehoitoon päivystyksellisesti

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella on käytössään päivystysperheitä päivityksellisiin kiireellisiin ja suunnitelmallisiin sijoituksiin kaikenikäisille lapsille ja nuorille. Jollei lapselle sijoituspaikkaa löydy läheisverkostosta, sijoitetaan lapsi hyvinvointialueen päivystysperheeseen. Perhehoidon keskus vastaa virka-aikana sijoituspaikan etsinnästä ja sosiaalipäivystys vastaa paikan etsimisestä virka-ajan ulkopuolella. Perhehoidon keskus ylläpitää ajantasaista paikkatilannetta päivystäjien tarpeisiin.

Sijaishuoltopaikan valinnassa huomioidaan aina lapsen yksilölliset tarpeet. Sijoituspaikan valinnassa tarvittavia tietoja ovat lapsen sijoitusperuste sekä mihin sijoituksella pyritään ja muut tarvittavat taustatiedot, kuten aiemmat sijoitukset, koulunkäynti, päivähoito, lapsen käyttäytyminen sekä siihen liittyvät haasteet, lääkitykset, terveydentila, uskonto, mahdolliset turvallisuusasiat ja päihteidenkäyttö, ruokavalio sekä allergiat. Perhehoidon keskuksen käytössä on perhetietopankki, jossa ovat perheiden profiilit sekä ajantasainen paikkatilanne. Perheprofilissa on muun muassa tietoa perheestä, millaisia lapsia perheeseen voi sijoittaa, paikkamäärästä sekä perhehoitajien vahvuuksista.

Jollei lapsen tarpeisiin pystytä vastaamaan perhehoidossa, sijoitetaan lapsi ammatilliseen perhehoitoon tai laitoshoitoon ensisijaisesti Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen vastaanottoyksikköön Metsolan lastenkotiin.

Lapsen siirtymisestä päivystysperheeseen vastaa lapsen sijoittanut sosiaalityöntekijä. Tulotilanne perheeseen tulee olla rauhallinen, jolloin yhdessä lapsen, lapsen tuojan ja perhehoitajan kanssa vastataan lapsen kysymyksiin. Lapsen kanssa käydään läpi perhehoitokoti ja esitellään muut perheenjäsenet. Ensimmäisten vuorokausien aikana aikuisella tulee olla mahdollisuus riittävään läsnäoloon lapsen kanssa. Tulotilanteessa kerrataan sijoituksen syyt yhteisesti sekä kerrotaan, mitä tapahtuu seuraavien päivien aikana, kuten koulu, päivähoito. Sosiaalityöntekijän kanssa sovitaan yhteydenpidosta lapselle läheisten henkilöiden kanssa.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työskentely päivystyksellisen sijoituksen aikana

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on sijoitusta seuraavana arkipäivänä yhteydessä perhehoitajaan ja lapsen vanhempiin sopien neuvottelun kolmen arkipäivän sisällä sekä sopii lapsen tapaamisen ennen neuvottelua. Neuvotteluun tulee varata riittävästi aikaa asioiden huolelliseen läpikäyntiin. Palaverissa laaditaan ja päivitetään lapsen asiakassuunnitelma, johon kirjataan mitä tehdään, miten työskennellään ja kuka työskentelee kenenkin kanssa sekä sovitaan vanhemman, sosiaalityöntekijän, verkoston jäsenten ja perhehoitajan tehtävät sekä vastuut. Tavoitteena on laatia suunnitelma, millä edellytyksillä ja tukitoimilla lapsi voi palata asumaan kotiin esimerkiksi vanhemmuuden arvioinnin järjestämisestä. Samoin sovitaan tarvittavasta tuesta sekä järjestämisestä riittävän konkreettisesti. Lapsen kotiutumisen edellytyksenä tulisi olla riittävän vakaat kasvuolosuhteet, joissa pystytään varmistamaan lapselle ikätasoinen hoito ja huolenpito sekä muun muassa päihteetön ja väkivallaton kasvuympäristö. Neuvottelussa sovitaan seuraava palaveriajankohta sekä roolit ja vastuut tavoitteisiin pääsemiseksi.

Työntekijän tuella perhehoitajat voivat löytää välineitä lapsen kohtaamiseen ja tukemiseen. Yleensä lyhytaikaiseen sijoitukseen liittyy aina arviointia; tuen ja/tai huostaanoton tarpeen arviointia. Arviointityöskentelyn tulee aina pohjautua lapsen tarpeiden arviointiin. Aina on arvioitava myös lapsen kotiinpaluun edellytykset ja milloin niiden voidaan katsoa täyttyvän. Arviointityöskentelyn tavoitteena on

tuottaa tietoa, jonka perusteella voidaan tehdä suunnitelma ja päätökset lapsen elämäntilanteen korjaamiseksi.

Sijoituksen aikana lapsella on oikeus tavata riittävästi sosiaalityöntekijäänsä henkilökohtaisesti. Neuvotteluita on vähintään kerran kuussa. Neuvotteluissa arvioidaan, onko lapsen sijoittamiseen johtaneet huolet poistuneet, onko asetetut tavoitteet saavutettu ja mitkä ovat lapsen kotiinpaluun edellytykset.

Päädyttyäessä valmistelemaan pitkäaikaista perhehoitosijoitusta, on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteydessä perhehoidon keskukseseen, jonka kanssa käynnistetään lapselle pitkäaikaisen sijaishuoltopaikan etsintä. Pitkäaikaisen perheen etsinnässä huomioidaan lyhytaikaisen perhehoidon aikana saatua tietoa.

7 Lastensuojelun perhehoidossa olevan lapsen asema

Perhehoidossa lapselle tulee turvata lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet huomioiden tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, mahdollisuus saada ymmärtämystä, hellyyttä, valvontaa ja huolenpitoa, turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö, tasavertainen perheenjäsenyys, ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus, mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissa, itsenäistyminen ja kasvaminen vastuullisuuteen sekä kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioiminen, lapsen ja nuoren taipumuksia ja toiveita vastaava koulutus sekä taloudellinen tuki harrastuksiin.

Sijaishuollon aikana lapsella on myös erityisiä oikeuksia: oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja tarpeita vastaavaan sijaishuoltopaikkaan, oikeus hyvään kohteluun, oikeus tavata läheisiä ihmisiä, oikeus tavata sosiaalityöntekijää, oikeus saada tietoa omasta tilanteestaan ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä sekä oikeus saada käyttövaroja. Lapsen oikeuksien toteutumisesta vastaavat hyvinvointialueen sosiaaliviranomaiset, sijaisvanhemmat ja lapsen vanhemmat.

Lapsen sijoittuminen pitkäaikaiseen perhehoitoon

Lapsen pitkäaikaista sijoitusta kodin ulkopuolelle tulee valmistella huolellisesti huomioiden lapsen yksilölliset tarpeet. Pidempiaikaisen sijaishuoltopaikan etsintää ohjaavat lapsen tarpeet. Lastensuojelulain mukaisesti lapsen sijaishuolto on järjestettävä ensisijaisesti perhehoidossa. Pidempiaikaisen sijaishuoltopaikan hakuprosessi aloitetaan, kun lapsen huostaanoton valmistelu aloitetaan. Huostaanoton valmistelut valmistelujen alkaessa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä kartoittaa ja kokoaa yhdessä lapsen, hänen perheensä ja muun verkoston kanssa, lapsen tarpeet sijaishuoltopaikan etsintää varten.

Huomioitavia asioita ovat esimerkiksi

- Lapsen ikä
- Lapsen terveydentila
- Päivähoito/koulu ja vaatimukset sen suhteen
- Lapsen fyysinen kehitys ja hyvinvointi
- Lapsen motorinen ja kielellinen kehitys
- Lapsen psyykinen kehitys ja hyvinvointi sekä sen asettamat vaatimukset sijaishuoltopaikalle
- Lapsen sosiaalinen kehitys ja taidot sekä sen asettamat vaatimukset sijaishuoltopaikalle
- Lapsen vahvuudet ja erityistaidot
- Lapsen erityistarpeet ja -piirteet sekä sen asettamat vaatimukset sijaishuoltopaikalle
- Lapsen kielellinen, kulttuuri ja uskonnollinen tausta sekä sen asettamat vaatimukset sijaishuoltopaikalle
- Lastensuojelun tukitoimet
- Mahdolliset hoitosuhteet
- Lapsen mahdollinen päihteidenkäytön tilanne
- Vanhempien tilanne
- Lapsen ja perheen toiveet sijoituspaikasta suhteessa lapsen tarpeisiin sekä muun verkoston näkemys lapsen tarpeista sijoituspaikan suhteen

- Muita huomioitavia asioita

Sijaishuoltoajan valinnassa huomioidaan lapsen mahdollisuudet pitää yhteyttä hänelle läheisiin ihmisiin. Kartoitusvaiheessa tulee selvittää lapsen läheisverkoston mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai olla sijoituksen tukena. Lapsen läheisverkostosta löytyvän ehdokkaan osalta kartoitetaan mahdollisuutta järjestää lapsen asuminen huoltajuusperusteisesti tai mahdollisuutta toimia sijaisperheenä. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella käytetään Pesäpuu ry:n kehittämää perhekohtaista työskentelymallia läheissijaisvanhempien arviointiin ja valmennukseen. Arviointia ja kartoitusta tekevät yhdessä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijä.

Työskentelyprosessi antaa läheiselle mahdollisuuden arvioida omaa halukkuuttaan ja kyvykkyyttään toimia sijaisvanhempana kyseiselle lapselle sekä työntekijöille mahdollisuuden arvioida läheissijoituksen mahdollisuutta. Prosessin jälkeen läheinen tekee oman päätöksensä ryhtymisestä sijaisvanhemmaksi ja työntekijät tekevät yhteenveton prosessista. Yhteenveto sisältää molempien osapuolten (läheisen ja työntekijöiden) näkemykset sekä työntekijöiden suosituksen ratkaisusta. Lopullisen valinnan sijaisperheestä tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Kartoituksen jälkeen perhe valmennetaan ryhmämuotoisesti lisävalmennuksella tehtäväänsä vuoden sisällä.

Jollei lapselle löydy hänen läheisverkostostaan sopivaa perhettä, etsitään hänelle sopiva sijaisperhe PRIDE-ennakovalmennetuista perheistä. Mikäli Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen sijaisperheistä ei löydy sijoitettavalle lapselle sopivaa perhettä, kartoitetaan muiden palveluntuottajien mahdollisuus tarjota lapsen tarpeita vastaava perhehoitoaika.

Lastensuojelulaki velvoittaa huomioimaan sijoituspaikan valinnassa lapsen kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan. Sijaishuoltoajan valinnassa huomioidaan lapsen terveydentila ja sen mahdolliset vaatimukset sijaishuoltoajan valinnalle. Sijaishuoltoajan valinnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarusuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen.

Sijaishuoltoaika kartoittaessa tulee lasta ja hänen perhettään tavata henkilökohtaisesti. Perheen etsintä ja sijoitukseen valmistelu toteutetaan yhdessä lapsen, hänen perheensä, muun verkoston, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja sijaishuollon tukiyksikön kanssa. Prosessissa on tärkeää riittävän tiedon välittäminen ja jakaminen eri osapuolille prosessin eri vaiheissa. Perheen löytyessä järjestetään tapaaminen lapsen, hänen vanhempiensa ja sosiaalityöntekijöiden kanssa sekä annetaan riittävästi tietoa asianomaisille. Samalla sovitaan tutustumisista perheeseen ennen lapsen siirtymistä tarvittavassa laajuudessa.

Perheen jälleenyhdistäminen

Laki velvoittaa arvioimaan huostassa pidon jatkamisen edellytyksiä lapsen asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä, lapsen tai huoltajan hakiessa huostassa pidon lopettamista tai kun se muutoin osoittautuu tarpeelliseksi. Huostassa pidon lakkaaminen ja perheen jälleenyhdistäminen ei kuitenkaan saa olla lapsen edun vastainen. Huomioon on otettava muun muassa sijaishuollon kestoaika, lapsen ja perhehoitajan välillä vallitsevan kiintymyssuhteen laatu, lapsen ja hänen vanhempiensa välinen kanssakäyminen sekä lapsen mielipide.

Perheen jälleenyhdistäminen on suunnitelmallinen, kaikkien osapuolien tiedossa oleva ja riittävän pitkäkestoinen prosessi, jonka aikana osapuolet voivat kasvaa muuttuvaan tilanteeseen. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on vastuussa prosessista ja huolehtii siitä, että eri osapuolet tietävät roolinsa ja velvollisuutensa jälleenyhdistämiseen liittyen. Tavoitteita ja niiden toteutumista arvioidaan ja seuraavaan vaiheeseen edetään, jos tavoitteet ovat toteutuneet.

Turvallisten ja pysyvien ihmissuhteiden merkitys on huostaanotetulle lapselle erityisen suuri, koska hänellä on usein jo sijaishuollon alkaessa taustallaan epävakaa ja epäsuotuisat ihmissuhteet ja kasvuolosuhteet. Mitä useampia muutostilanteita lapsi kohtaa, sitä huonommin hän yleensä pystyy selviytymään niistä. Pitkään jatkuneen huostassapidon ja sijoituksen päättymisen vaikutukset lapsen kehitykselle on arvioitava erityisen huolellisesti.

Perheen jälleenyhdistämisen prosessissa kaikki osapuolet tarvitsevat tukea. Kuten perhehoitoon siirtyessään tai sijaishuoltoajan muuttuessa, myös vanhempien luokse palatessaan lapsi kokee suuren muutoksen, joka voi sisältää myönteisten tunteiden lisäksi myös vaikeita tunteita. Lasta on jälleen

tuettava oman historian ja hänelle tärkeiden ihmisten, asioiden ja tavaroiden säilymisessä ja hänen vaihtelevia tunteitaan on kuunneltava aidosti ja kiinnostuneena.

Perhehoitajat ja sijaissisarukset tarvitsevat myös tukea jälleenyhdistämisprosessissa monenlaisten tunteiden käsittelyyn. Sijaissisaruksien on tärkeää saada riittävästi tietoa jälleenyhdistämisen tai muutoksen todellisista syistä ja seurauksista. Perhehoitajia on tuettava luopumisen ja muutokseen liittyvän epävarmuuden tunteiden keskellä, jotta he pystyvät parhaalla mahdollisella tavalla tukemaan kaikkia lapsia prosessin aikana. Tukimuodot valitaan yhdessä perhehoitajien kanssa.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee huomioida perheen jälleenyhdistämistä (tai sijais-huoltopaikan muutosta) toteuttaessaan, miten yhteydenpitoa sijaisperheen ja lapsen välillä jatkossa edistetään ja tuetaan. Tuomioistuin voi vahvistaa lapselle oikeuden tavata hänelle erityisen läheistä henkilöä, jonka kanssa hänellä on lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava vakiintunut suhde. Määräys voidaan panna täytäntöön, kuten muutkin määräykset tapaamisoikeudesta.

Vanhemman luokse palatessaan lapsi voi reagoida vanhempaa kuormittavilla tavoilla huolimatta siitä, että haluaa itsekin perheen jälleenyhdistämistä. Myös lapsen sisarukset voivat tarvita tukea, vaikka lapsen paluu onkin iloinen asia, sillä lapsen paluu muuttaa jälleen osaltaan perheen vuorovaikutus-suhteita. On tärkeää, että lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja/tai vanhemman vastuutyöntekijä ovat muodostaneet ennen perheen jälleenyhdistämisen prosessin alkamista vanhempaan luottamuksellisen suhteen, jonka turvin myös vaikeista asioista ja tunteista voidaan keskustella ja, että huostaanoton syiden poistumisen eteen on työskennelty aktiivisesti. Vanhemmalle on tehtävä selväksi, että omien epävarmuuksien esille nostaminen ei ole este kotiutukselle, vaan päinvastoin merkki vanhemman vahvuudesta ja kyvystä tunnistaa ja käsitellä tunteita, eli vanhemmuuden taidoista, joista myös lapsi hyötyy.

Perheen jälleenyhdistämisen prosessi ei pääty lapsen takaisin kotiin muuttoon. Yhteinen elämä on rakennettava uudelleen eron jälkeen. Lapsi saattaa uskaltaa näyttää vanhemmalle koko tunteidensa kirjon vasta jonkin aikaa muuton jälkeen. Kun vanhempi nyt on lapsen saatavilla, lapsella on mahdollisuus uudella tavalla esimerkiksi purkaa vanhempaan kiukkuaan siitä, että on ylipäättään joutunut muuttamaan pois kotoa. On tärkeää, että perhehoidon keskuksen tuki jatkuu muuton jälkeen ja että vanhemmalla ja lapsella on tieto, mistä he voivat pyytää apua jatkossa. Tuen päättymisen liian aikaisessa vaiheessa lisää riskiä jälleenyhdistämisen epäonnistumiseen ja uuteen sijoitukseen. Jälleenyhdistämisen jälkeinen tuki voi olla esimerkiksi lyhytaikaista perhehoitoa vanhassa perhekodissa tai osavuorokautista perhehoitoa jälleen yhdistetyn perheen kotona.

Jälkihuolto ja itsenäistyminen

Jälkihuoltoon siirtymistä valmistellaan hyvissä ajoin, esimerkiksi lapsen täyttäessä 16–17 vuotta, yhteistyössä lapsen, perhehoitajan ja vanhempien kanssa. Lapsen toiveista ja suunnitelmista keskustellaan, muodostetaan tavoitteet ja tehdään suunnitelma niiden toteutumiseksi sekä sovitaan käytännön järjestelyistä.

Lapsella on oikeus jälkihuoltoon sijaishuollon **päättymisen** jälkeen. Oikeus koskee myös tilannetta avohuollon sijoituksen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja on kohdistunut lapseen yksin. Sijaishuolto päättyy viimeistään täysi-ikäistymiseen, jolloin jälkihuolto-oikeus päättyy nuoren täytettyä 25 vuotta. Nuorelle voidaan järjestää jälkihuoltoa, vaikka sijoitus olisi kestänyt alle puoli vuotta.

Perhehoidossa sijoitettuna olleilla lapsilla on tarve ja oikeus pysyviin ihmissuhteisiin myös aikuisuudessa/perhehoidon päättymisen jälkeen. Perhehoidossa muodostuneet ihmissuhteet tarjoavat parhaimmillaan luonnollista tukea opintoihin, työelämään ja parisuhteen rakentamiseen.

Jälkihuolto voidaan järjestää myös perhehoitona. Perhehoitona toteutettavasta jälkihuollosta tehdään päätös ja perhehoitajan kanssa tehdään määräaikainen toimeksiantosopimus. Perhehoitoa voidaan tarjota myös lyhytaikaisesti esimerkiksi siten, että muutoin itsenäisesti elävä nuori viettää viikonloppuja ja tai loma-aikoja perhehoidossa. Sijaisperhe voi myös toimia jälkihuollon aikana nuoren tukiperheenä.

Jälkihuollossa olevalle lapselle tai nuorelle on laadittava jälkihuollon asiakassuunnitelma. Jälkihuollon asiakassuunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle tai nuorelle sekä hänen perhehoitajilleen, vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaaville henkilöille. Vastuusosiaalityöntekijä vastaa eri osapuolien tuen ja palvelujen järjestämisestä.

Jälkihuollon tarkoituksena on tukea nuoren itsenäistymistä ja aikuisuuteen kasvamista. Käytettävissä ovat mitkä tahansa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joita on järjestettävissä yksilöllisen tarpeen perusteella. Jälkihuoltovelvoitteeseen kuuluu myös lapsen tai nuoren vanhempien tai muiden kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tukeminen erityisesti sijaishuollon jälkeisessä kotiuttamistilanteessa. Tukeminen voi olla esimerkiksi vanhemmille järjestettäviä avohuollon palveluja tai taloudellista tukea.

Jälkihuollossa olevalle nuorelle tulee viivytyksettä järjestää riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto. Nämä on taattava, kun riittämätön toimeentulo, puutteelliset asumisolot tai asunnon puuttuminen ovat olennaisena esteenä lapsen tai nuoren kuntoutumiselle. Nuoren sosiaalisia suhteita nuorelle läheisiin ihmisiin tuetaan. Nuoren näkökulmasta esimerkiksi aiemmat perhehoitajat voivat olla läheisiä ihmisiä. Aina, kun lapsi on sijaishoidossa, tulee kasvatuksessa huomioida lapsen valmiudet myöhemmin itsenäiseen elämään.

Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa laadittava nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon päättymisen jälkeen tarvittavat palvelut ja tukitoimet.

7.1 Asiakassuunnitelma

Viranomaisen saa antaa sosiaalihuollon asiakaslain 17 §:n ja julkisuuslain 26 §:n 3 momentin nojalla salassapitovelvollisuuden estämättä sellaisia tietoja, jotka ovat **välttämättömiä** asiakkaan hoidon, huollon tai koulutuksen tarpeen selvittämisen, järjestämisen tai toteuttamisen taikka toimeentulotuen edellytysten turvaamisen vuoksi. Tietoja saa kuitenkin antaa vain, jos hoidon tai huollon tarvetta ei voida muutoin selvittää tai hoidon tai huollon toimenpiteitä toteuttaa tai tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi.

Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, **yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan tai lapselle läheisen henkilön ja lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa**. Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä.

Huostaan otettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapsen vanhemmille, huoltajille tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden lapselle läheisten henkilöiden kanssa sekä miten otetaan huomioon lapsen edun mukaisella tavalla tavoite perheen jälleen yhdistämisestä. Asiakassuunnitelma päivitetään vähintään kerran vuodessa. Asiakassuunnitelma on lähetettävä aina myös lapsen sijaishuoltopaikalle tiedoksi lapsen tarpeen mukaisen sijaishuollon järjestämiseksi. Joku osuus asiakassuunnitelmasta voi olla sellainen, jota ei perhehoitajalle ole tehtävän hoitamiseksi välttämätöntä luovuttaa mutta lähtökohtaisesti perhehoitaja on mukana asiakassuunnitelmaa laadittaessa ja on oikeutettu saamaan tiedon asiakassuunnitelmasta, jotta voi lasta hoitaa siten että sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet toteutuvat.

7.2. Lapsen osallisuus

Lasten osallisuus tulee nähdä laajana oikeutena osallistua itseä koskevaan päätöksentekoon sekä arjen elämään, että palveluihin liittyvissä asioissa. **Lapsen toivomukset ja mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapselle on annettavasti riittävästi tietoa asian käsittelystä ja eri vaihtoehdoista, jotta hän pystyy muodostamaan oman käsityksensä ja mielipiteensä asiasta**. Osallisuus päätöksentekoon tarkoittaa tiedon saamisen lisäksi myös lapsen tietoisuutta häntä itseään koskevan tiedon antamisesta muille ja mahdollisuutta osallistua tietojen antamiseen.

Lapsen ja hänen läheistensä osallisuuden turvaaminen perhehoitoa suunniteltaessa ja sen aikana on tärkeää. Lapsen tulee siis saada ikänsä, kehitystasonsa ja toimintakykynsä mukaisesti olla mukana tekemässä elämäänsä liittyviä suunnitelmia ja päätöksiä niin, että hänen tahtonsa ja etunsa otetaan huomioon.

Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lisäksi näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa. Suomen perustuslain mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Oikeus ilmaista mielipiteensä vapaasti tarkoittaa sitä, että lapsi voi halutessaan myös olla osallistumatta ja ilmaisematta näkemyksiään. Häntä ei saa painostaa eikä hänen mielipiteisiinsä saa pyrkiä vaikuttamaan. Lapsen vapaa mielipiteen ilmaisu edellyttää, että keskustelutilanne on turvallinen ja että häntä kohdellaan kunnioittavasti. Lapsen on lisäksi saatava tietoa ja tukea mielipiteensä ilmaisemisen tueksi. Mielipiteen selvittämisessä ei saa luonnollisestikaan vahingoittaa lasta. Oikeus tehdä päätöksiä itsenäisesti on vahva osallisuuden muoto.

Perhehoidossa olevan lapsen oikeus osallistua velvoittaa muun muassa sosiaalityöntekijöitä ja perhehoitajia. Lapsen perhehoito asettaakin perhehoitajalle erityisiä osaamisvaatimuksia myös osallisuuden tukemisen suhteen, sillä lapsen osallisuuden tukeminen linkittyy aina lapsen ikään ja kehitystasoon. Käytännössä tämä tarkoittaa riittävien tietojen omaamista lapsen kehityksestä, asemasta ja oikeuksista sekä lapsen käytettävissä olevista oikeusturvakeinoista.

7.3 Oikeus tavata läheisiä

Sijaishuollossa lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan, sisaruksiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä vastaanottamalla vieraita tai vierailamalla sijaiskodin ulkopuolella sekä pitää heihin muuten yhteyttä käyttämällä puhelinta tai lähettämällä ja vastaanottamalla kirjeitä tai niihin rinnastettavia muita luottamuksellisia viestejä taikka muita lähetyksiä. Lapsen sisarussuhteiden vaalimiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Yhteydenpidosta tulee sopia lapsen asiakassuunnitelmassa.

Sosiaalityöimen ja sijaisvanhempien on tuettava ja edistettävä lapsen ja hänen vanhempiensa sekä lapsen ja muiden hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpitoa. Joissakin erityistapauksissa saattaa olla perusteltua sijoittaa lapsi sellaiseen sijaishuoltopaikkaan, joka katkaisee hänen kehityksensä kannalta vahingolliset ihmissuhteet. Tällöinkin on huolehdittava siitä, että lapsi voi ylläpitää muita hänelle tärkeitä ja läheisiä ihmissuhteita. Jos lapsen ja läheisten yhteydenpidosta ei päästä sopimukseen, sosiaalityöntekijän on tehtävä valituskelpoinen päätös yhteydenpidon rajoittamisesta.

7.4 Oikeus tavata sosiaalityöntekijää ja saada tietoa

Lastensuojelun asiakkaana olevalla lapsella tulee olla nimettynä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Lapselle on tarjottava mahdollisuus tavata kahden kesken omaa sosiaalityöntekijäänsä tai muuta lastensuojelun työntekijää riittävän usein. Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle ja nuorelle on annettava tietoa omassa asiassa. Hänelle on annettava mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä. Hänen mielipiteisiinsä ja toivomuksiinsa on kiinnitettävä erityistä huomiota hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Sosiaalityöntekijän tulee antaa lapselle tietoa lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden lapsen omasta ja perheen tilanteesta ja siitä, miksi hänet on huostaan otettu ja sijoitettu. Annettavan tiedon tulee sisältää mm. miten yhteydenpito lapsen ja hänen läheistensä välillä järjestetään sekä perheen jälleenyhdistämisen edellytykset ja mahdollisuudet. Selvitys on annettava riittävällä tarkkuudella, jotta lapsi ymmärtää selvityksen sisällön ja merkityksen, ja voi muodostaa asiassa mielipiteen, ettei hänen luottamustaan ja kiintymystään omiin vanhempiinsa tarpeettomasti horjuteta.

Lapsen sosiaalityöntekijä saa tapaamisissa tietoa lapsen sijaishuollon toteutumisesta ja voi valvoa lapsen edun toteutumista. Lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason mahdollistamalla tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti, ettei tästä aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa lapsen ja hänen perheensä asiakkuudesta. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on huolehtia lapsen osallisuuden toteutumisesta, johon kuuluu muun muassa antaa lapselle lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden tietoa lapsen omasta ja perheen tilanteesta ja siitä, miksi hänet on huostaan otettu. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän

tehtävänä on valvoa lapsen edun toteutumista. Hänen tehtäviinsä kuuluu laatia lapsen asiakassuunnitelma sekä arvioida siihen perustuvaa muutostyötä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tukee ja auttaa lasta sekä hänen läheisiään lapsen kasvatustehtävässä ja ongelmatilanteiden selvittelyssä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevat asiat sekä arvioi huostassa pidon jatkamisen edellytykset vähintään asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä. Hän valmistelee ja tekee lastensuojelun toteuttamiseen liittyvät päätökset sekä vastaa niiden toteutumisesta.

12 vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta. 12 vuotta täyttäneellä lapsella on oikeus käyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella erikseen puhevaltaansa itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. Lapselle on selvitettävä hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisella tavalla huostaanoton syyt ja toimenpiteet, joihin hänen tilanteessaan on ryhdytty tai aiotaan ryhtyä. Lisäksi lapselle selvitetään, miten yhteydenpito lapsen ja hänen läheistensä välillä järjestetään. Lapselle selvitetään myös hänen kotiutumiseensa liittyvät edellytykset ja mahdollisuudet. Selvitys on annettava siten, että lapsi ymmärtää selvityksen sisällön ja merkityksen, eikä hänen luottamustansa ja kiintymystä omiin vanhempiinsa horjuteta.

Lapselle ei kuitenkaan saa antaa sellaisia tietoja, jotka vaarantavat hänen kehitystään tai ovat vastoin erittäin tärkeää yksityistä etua. Lapsen on voitava luottaa siihen, että hänen luottamuksellisesti kertomansa asiat eivät välity sosiaalityöntekijältä eteenpäin ilman perusteltua syytä. Joissakin tapauksissa on välttämätöntä luovuttaa tai välittää lapsen antamaa tietoa eteenpäin. Jos lapsen kertomat asiat kirjataan asiakirjoihin ja niiden perusteella tehdään asiassa lasta koskevia päätöksiä, asianosaisilla on oikeus tähän tietoon. Sosiaalityöntekijän tulee kertoa lapselle, millä edellytyksillä lapsen kertomat asiat on luovutettava vanhemmille tai perhehoitajille.

7.5 Oikeus tukeen ja palveluihin

Sijaishuollossa oleva lapsi on oikeutettu saamaan sijoituskunnasta hänen hoitonsa ja huoltonsa kannalta tarvittavat palvelut ja tukitoimet, kuten esimerkiksi terveydenhuollon palvelut, erikoissairaanhoidon palvelut, päivähoito- ja koulupalvelut. Palveluiden ja etuuksien hakemisesta tulee aina neuvotella sopien tehtäväjaosta perhehoitajan, vanhemman ja sosiaalityöntekijän kesken. Vastuu erityisen tuen ja palveluiden organisoimisesta ja maksusitoumuksista on lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä, joka järjestää palveluja yhteistyössä sijoituskunnan kanssa.

7.6 Edunvalvonta

Mikäli lapsen huoltaja ei pysty valvomaan lapsen etua esimerkiksi taloudellisissa asioissa, tulee sosiaalityöntekijän laittaa hakemus yleisen edunvalvojan määräämisestä. Lapselle tulee lastensuojeluasioissa määrätä lastensuojelun edunvalvoja käyttämään huoltajan sijasta lapsen puhevaltaa, jos on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa ja edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi. Hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi voi tehdä digi- ja väestötietovirastoon, sosiaalihuollosta vastaava toimielin tai huoltaja itse.

7.7 Lapsen kotikunta

Lapsen sijoittajakunta pysyy lapsen kotikuntana kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton aikana. Lapsen muuttaessa sijaisperheeseen kotikunnan ulkopuolelle, merkitään perhehoitajien asuinkunta lapsen muuttoilmoitukseen tilapäiseksi asuinkunnaksi.

7.8 Lapsen päivähoito ja koulu

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä hakee tarvittaessa lapselle päivähoitopaikan. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue maksaa päivähoitopaikan kokonaiskustannukset. Sijoitetulla lapsella on oikeus käydä koulua asuinpaikkakunnallaan, ja kuntien kouluvirastot hoitavat keskenään koulutoimen vastuulla olevat asiat. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä selvittää tarvittaessa lapsen päiväkotitoimen

ja kouluasiaa yhteyshenkilöiden kanssa. Lapsen mahdolliset iltapäiväkerhomaksut hoidetaan Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen kautta.

7.9. Lapsen passi ja matkustuslupa

Hakemus huostaanotetun lapsen passista jätetään lapsen asuinkunnan passiviranomaiselle ja siihen tulee toimittaa liitteeksi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lupa passin myöntämiseksi. Mikäli huostaanotetun lapsen kanssa matkustaa ulkomaille, on lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä pyydettävä englannin kielellä kirjoitettu lupa siitä, että sijoitettu lapsi saa matkustaa perhehoitajan kanssa tiettyyn maahan tiettyä aikana. Sijaisperheen tulee ilmoittaa ulkomaanmatkasta lapsen biologisille vanhemmille ja siitä on hyvä käydä yhteistä keskustelua.

7.10 Yksityis- ja käyttövarat

Sijoitetulle lapselle on hänen henkilökohtaiseen tarpeeseensa annettava käyttöön käyttörahaa. Alaikäisen perhehoidon asiakkaan käyttövarat eivät sisälly kulukorvaukseen. Yli 15-vuotiaiden osalta käyttövaran määrä on 1/3 osaa elatustuen määrästä, joka maksetaan joko perhehoitajan tai suoraan lapsen omalle tilille. Muutoin nuoren omien tulojen käytöstä sovitaan asiakassuunnitelman yhteydessä. (Lastensuojelulaki 2007/55§.)

Perhehoidossa sijoitettuna oleville lapsille Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue maksaa suoraan käyttövaran lapsen/nuoren omalle tilille, tai perhehoitajan tilille luovutettavaksi lapselle. Päätöksen tekee lapsen sosiaalityöntekijä.

Perhehoidossa olevan henkilön varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti hänelle itselleen tai hänen edunvalvojalleen. Perhehoidossa olevalle asiakkaalle nimetään tarvittaessa edunvalvoja, mikäli hän ei kykene itse valvomaan etuaan ja huolehtimaan itseään tai omaisuuttaan koskevista asioista. Jos asiakkaalla on edunvalvoja, tulee perhehoitajan neuvotella asiakkaan varojen käyttöä koskevista periaatteista edunvalvojan ja perhehoidon keskuksen perhehoidosta vastaavan työntekijän kanssa. Edunvalvoja voidaan määrätä täysi-ikäiselle tai alle 18-vuotiaalle lapselle vanhempien rinnalle hoitamaan raha-asioita. Edunvalvojan kanssa sovitaan tilin käytöstä ja käyttövaran määrästä (kuukausirahat ym.). On suositeltavaa, että perhehoidossa olevan asiakkaan edunvalvojana tai yksityisvarojen hoitajana toimii muu henkilö kuin perhehoitaja. (Holhoustoimilaki 442/1999.)

Pitkäaikaisen perhehoidon asiakkaan perhekodissa olevasta kiinteästä omaisuudesta on pidettävä omaisuusluetteloa. Omaisuusluettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää omaisuusluetteloa yhdessä edunvalvojan tai perhehoidon keskuksen perhehoidosta vastaavan viranhaltijan kanssa.

Omaisuusluetteloon kirjataan asiakkaan varoilla kaikki yli 200 euroa maksaneet hankinnat (tai edunvalvojan ohjeen mukaisesti).

7.11 Lapsen tapaturmavakuutus

Hyvinvointialueella ei ole lakisääteistä veloitetta ottaa tapaturmavakuutusta perhehoidossa olevalle asiakkaalle. Lastensuojelussa lapsille otetaan Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen puolesta tapaturmavakuutus. Vakuutus on voimassa koulussa, työssä ja vapaa-ajalla niin kauan kuin vakuutettu asuu sijaishuoltopaikassa. Vakuutus on voimassa täysajantapaturmavakuutuksena huostaanotettujen, kiireellisesti sijoitettujen sekä avohuollon tukitoimena sijoitettujen lasten osalta, kun lapsi on sijaisperheessä tai lastenkodissa sekä tukiperheissä käyvien lasten osalta, kun hyvinvointialue on järjestänyt sijoituksen ja lapset ovat kaupungin sosiaalitoimen asiakkaita. Vakuutettuina ovat sijaishuollossa joko/tai laitoshoidossa sekä avohuollossa olevat lapset. Vakuutus on voimassa myös kaikessa urheilussa. Vakuutus on voimassa enintään sen vakuutuskauden loppuun, jonka aikana vakuutettu täyttää 20 vuotta. Vakuutus kattaa tapaturman hoitokuluja sekä julkisella että yksityisellä puolella.

8 Vanhemman oikeudet ja velvollisuudet

Sijoitetun lapsen vanhempaa sitovat samat ihmisoikeussopimukset ja kansallinen lainsäädäntö kuin muitakin aikuisia. Vanhempi saattaa tarvita huostaanoton syistä riippuen tukea huolehtiakseen velvollisuuksistaan. Vanhempien ja läheisten kyky yhteistyöhön perhehoitajan kanssa helpottaa lapsen sopeutumista uuteen perheeseen. Sosiaalityöntekijän rooli yhteistyön edistämässä on merkittävä.

Huostaanotto ei siirrä eikä poista vanhemman huoltajuutta. Huostassa pidon aikana vanhemmat voivat sopia siitä, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti tai yksin toiselle vanhemmalle. Kuten muulloinkin lapsen huollosta sovittaessa, ensisijaista on tehdä sopimus, jonka sosiaalihuollon toimielin vahvistaa. Riitaisissa tilanteissa asiasta päättää yleinen tuomioistuin, ensiasteena käräjäoikeus.

Lapsen huoltajalla on oikeus päättää lapsen uskonnosta, kansallisuudesta ja nimestä. Tämä edellyttää lausuntoa sosiaaliviranomaiselta, jonka huostassa lapsi on. Tarkoituksena on varmistaa, ettei lapsen identiteettiä tarpeettomasti tai toistuvasti horjuteta. Myös lapsen uskonnollinen itsemääräämisoikeus on huomioitava iän ja kehitystason myötä.

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta. Sosiaalihuollon toimielimelle kuuluva päätösvalan laajuus lapsen asioissa riippuu aina huostaanoton tarkoituksesta.

Huostaanottoasiassa huoltajalla on oikeus tiedonsaantiin asianosaisjulkisuuden nojalla, vaikka lapsi olisi kieltänyt tietojen luovuttamisen vanhemmilleen ja huoltajilleen. Sijoituksen aikana huoltajalla on oikeus saada tietoa lapsensa asioista, ellei tiedon luovuttamiselle ole rajoitusperustetta mm. lapsen edun vaarantumisen vuoksi. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tiedottaa huoltajalle ratkaisusta, jotka vaikuttavat oleellisesti lapsen elämään. Myös perhehoitaja tai muun sijaishuoltopaikan edustaja kertoo esimerkiksi lapsen ja huoltajan yhteydenpidon yhteydessä lapsen arjen oleellisista ajankohtaisista asioista. Tietojen luovuttamisesta julkisuuslain nojalla päätetään kuitenkin sosiaalitoimissa.

Vanhemmalla on sijoituksen aikana oikeus pitää yhteyttä lapseen asiakassuunnitelmassa sovitulla tavalla. Jos lapsen vanhempi on eri mieltä yhteydenpidon määrästä tai muodosta siten, että asiasta ei päästä sopimukseen, hänellä on oikeus saada sosiaalityöntekijältä valituskelpoinen yhteydenpidon rajoittamispäätös, johon hän voi hakea muutosta.

Huoltajalla on myös oikeus toimia lapsen edunvalvojana taloudellisissa asioissa sekä oikeus käyttää lapsen puolesta puhevaltaa kaikissa lapsen omaisuutta ja taloutta koskevissa asioissa ja esimerkiksi nostaa varoja lapsen omalta pankkitililtä. Huoltajalla ei ole oikeutta puuttua holhoustoimilain mukaan määrätyn lapsen taloudellisten asioiden edunvalvojan määräysvallassa oleviin varoihin (tällaisia voivat olla esim. perintövarat ja henkivakuutuskorvaukset).

Huoltajalla on oikeus osallistua keskusteluun lapsen terveydenhuollon toimenpiteiden vaihtoehtoista lapsen kanssa lapsen ikätaso huomioiden, ellei kyse ole esimerkiksi kiireellisestä terveydenhuollon toimenpiteestä. Huoltajan oikeuteen edustaa lasta terveydenhuollon asioissa riippuu huostaanoton tarkoituksesta.

Huoltajalla on oikeus osallistua lapsen asioita koskevaan päätöksentekoon lapsen kouluopetuksen järjestämisestä. Huoltajalla on oikeus tulla kuulluksi ja saada kertoa omat käsityksensä siitä, miten ja missä opetusta tulisi lapselle antaa, kun lapselle järjestetään hänen tarpeittensa mukaista opetusta.

Perhehoidossa olevan lapsen vanhemmilla on oikeus lastensuojelun tukeen ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon tukiin ja palveluihin. Huostaanotetun lapsen vanhemmille on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma, jollei sen laatimista ole pidettävä tarpeettomana. Suunnitelma laaditaan tarvittaessa yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kuten päihde- ja mielenterveyshuollon kanssa.

9 Henkilön valitus- ja vaikutusmahdollisuudet

Perhehoidossa sijoittavan hyvinvointialueen asiakkaana on perhehoidossa oleva henkilö. Palveluja ja etuuksia haetaan pääsääntöisesti kirjallisella hakemuksella. Hakemuksesta tulee ilmetä mitä haetaan, kuka hakee ja miksi, ja sen liitteenä voi olla asiantuntijalausuntoja. Hakemus on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytyksiä ja siitä on annettava kirjallinen päätös perusteluineen. Päätökseen, johon saa hakea muutosta, on liitettävä valitusosoitus ja muutoksenhakuohjeet. Oikaisuvaatimus tai valitus tulee laatia muutoksenhakuohjeiden mukaisesti ja annettussa määräajassa. Valitusaika alkaa siitä hetkestä lähtien, jolloin päätös on vastaanotettu tai saatu tiedoksi. (Hallintolaki 434/2003.)

Hyvinvointialueen viranhaltijan päätökseen voi vaatia oikaisua yksilöasiainjaostolta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Hyvinvointialueen yksilöasiainjaoston päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa tiedoksisaannista. Hallinto-oikeuden päätöksestä voi valittaa tietyin rajoituksin korkeimpaan hallinto-oikeuteen. (Hallintolainkäyttölaki 586/1996.) Viranomaisten on aina neuvottava ja ohjattava perhehoidossa olevaa henkilöä valitus- ja muistutusasioissa.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa hyvinvointialueen nimeämään sosiaaliamiehen. Hän on puolueeton henkilö, joka turvaa asiakkaiden etua. Asiamies ei tee päätöksiä eikä myönnä etuuksia. Sosiaaliamiehen tehtäviin kuuluu muun muassa avustaa ja neuvoa asiakkaita muistutuksiin liittyvissä asioissa tiedottaa asiakkaan oikeuksista sekä toimia asiakkaan oikeuksien toteuttamiseksi ja edistämiseksi.

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus hyvään palveluun ja kohteluun sekä julkisen että yksityisen sosiaalihuollon asiakkaana. Asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan kohtelusta muistutus sellaiselle sosiaalihuollon toimivaltaiselle vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle, joka voi vaikuttaa muistutuksen tekijän tilanteen muuttamiseksi, jos muistutus on aiheellinen.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella on nimetty sosiaaliamiehet. Jos asiakas on tyytymätön saamaansa palveluun tai kohteluun, hän voi pyytää sosiaaliamiestä toimimaan sovittelijana. Sosiaaliamies seuraa asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä. Asiakasta on neuvottava muistutuksen tekemisessä. Muistutukseen pitää vastata vuoksi kykene itse tekemään muistutusta tai jos hän on kuollut, muistutuksen voi tehdä hänen laillinen edustajansa, omaisensa tai muu läheisensä. Toimintayksikön on tiedotettava asiakkailleen muistutusoikeudesta riittävällä tavalla sekä järjestettävä muistutuksen tekeminen asiakkaalle mahdollisimman vaivattomaksi. Muistutus tulee tehdä pääsääntöisesti kirjallisesti. Muistutus voidaan tehdä myös suullisesti erityisestä syystä.

Sosiaalihuollon asiakaslain 23 § 1 momentin mukaan sosiaalihuollon laatuun tai siihen liittyvään kohteluunsa tyytymättömällä asiakkaalla on oikeus tehdä muistutus sosiaalihuollon toimintayksikön vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Jos asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene itse tekemään muistutusta tai jos hän on kuollut, muistutuksen voi tehdä hänen laillinen edustajansa, omaisensa tai muu läheisensä. Toimintayksikön on tiedotettava asiakkailleen muistutusoikeudesta riittävällä tavalla sekä järjestettävä muistutuksen tekeminen asiakkaalle mahdollisimman vaivattomaksi. Muistutus tulee tehdä pääsääntöisesti kirjallisesti. Muistutus voidaan tehdä myös suullisesti erityisestä syystä.

Kantelusta tulee käydä ilmi, mitä menettelyä tai päätöstä kantelija pitää virheellisenä tai lainvastaisena. Myös toiminnasta kuten palvelujen laadusta tai perhehoidossa olevan henkilön kohtelusta voi tehdä kantelun. Lisätietoja kantelun tekemisestä saa aluehallintovirastojen ylitarkastajilta tai eduskunnan oikeusasiamiehen toimistosta.

10 Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet

10.1 Oikeus päättää sijoitettua lasta koskevista asioista

Lapsen sijoitus avohuollon tukitoimena ei vaikuta *huoltajien oikeudelliseen asemaan*. Huoltajilla on avohuollon sijoituksen aikana oikeus päättää lapsen henkilökohtaisista asioista, hoidosta, asumisesta ja kasvatuksesta, mukaan lukien lapsen yhteydenpidosta hänelle läheisiin ihmisiin. Toimeksiantosopimuksella perhehoitajalle siirretään lapsen arkipäivän hoitoa ja oikeus päättää lapsen tavanomaiseen arkeen liittyvistä asioista. Toimeksiantosopimuksella ei siirretä perhehoitajalle lapsen huoltoa eikä oikeutta käyttää puhevaltaa lapsen asiassa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijän vastuulla on päättää lapsen liittyvistä merkittävistä asioista, joilla on pitkäaikaisia ja merkittäviä vaikutuksia lapsen terveyteen tai elämään tulevaisuudessa ja selvitettävä huoltajan mielipide. Sosiaalityöntekijän vastuulla

on hakea lapselle palvelut ja etuisuudet, sillä perhehoitaja ei voi hakea lapselle etuisuuksia ja palveluita. Asiakassuunnitelmaneevottelussa voidaan sopia, että perhehoitaja toteuttaa käytännössä esimerkiksi lapsen sairauden hoitoon tai terapiaan liittyvät vastaanottokäynnit.

10.2 Yhteistyö

Perhehoitaja on velvollinen tekemään yhteistyötä perhehoidon keskuksen kanssa ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Yhteistyötä tehdään lapsen vanhempien ja elämäntiirin kuuluvien tahojen kanssa. Lapsen asiakassuunnitelmassa sovitaan yhteistyön tavoista lapsen vanhempien sekä lasten läheisten kanssa. Perhehoitajan tulee tukea lapsen yhteyttä hänelle tärkeisiin ihmisiin. Perhehoitajan tulee myös osaltaan toimia rakentavasti yhteistyöverkostossa.

Toimeksiantosopimuksessa sovitaan yhteistyöstä perhehoitajan ja perhehoidon keskuksen kesken. Lapsen asiakassuunnitelmassa sovitaan mm. miten lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa toteutetaan. Perhehoitajan velvollisuus on pyytää tukea yhteistyöhön silloin, kun yhteistyössä on tarkasteltavia asioita tai se ei suju. Perhehoitajan velvollisuus on myös tuoda omat näkökulmansa ja lapsen tilanteisiin liittyvät asiat esille yhteisneuvotteluissa lapsen arjen asiantuntijana

Tarvitaan yhteistyön rakentamista kaikkien osapuolten kesken. Aikuisten yhteistoiminta on perusedellytys toimivalle yhteistyölle, joten yhteistyön rakentaminen tulee huomioida perhehoitoa toteutettaessa. Yhteistyön ja vuorovaikutuksen rakentaminen perhehoidossa on työntekijöiden ja perhehoitajien yhteinen tehtävä. Yhteistyön rakentamista voi tukea esimerkiksi yhteiset koulutukset, työhohjaus ja mentorointi. Esimerkiksi täydennyskoulutukseen osallistuminen voi olla toimeksiantosopimuksessa sovittu velvoite. Perhehoitajan tulee saada tukea yhteistyössä.

10.3 Perhehoitajan tapaturmavakuutus

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue on vakuuttanut perhehoitajat työssä tapahtuvan tapaturman varalta (Perhehoitolaki 20§, Tapaturmavakuutuslaki 3§). Tapaturmavakuutus on voimassa silloin, kun vamma tai sairaus tapahtuu työn suorittamisen aikana tai työstä johtuvista olosuhteista (esimerkiksi lapsen hoitotilanteessa perhehoitajan selkää venähtää lasta nostaessa tai perhehoitaja kaatuu kauppareissulla). Perhehoitajan vapaa-ajalla tapahtuneet vahingot eivät kuulu tämän vakuutuksen piiriin. Mikäli perhehoitajalle tapahtuu työtapaturma, tulee perhehoitajan mennä yleislääkäritasoiseen lääkäriin joko kunnalliselle tai yksityiselle puolelle. Tämän jälkeen tulee viipymättä (ensimmäisenä arkipäivänä) ilmoittaa tapaturmasta perhehoidon keskuksen.

10.4 Perhehoitajan eläketurva

Perhehoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaisissa (549/2003). Perhehoitajalle kertyy eläkettä kaiken suuruudesta hoitopalkkiosta. Perhehoitajalla on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle 63 vuotta täytettyään. Eläkettä karttuu 68 ikävuoteen saakka, mikäli hän jatkaa perhehoitajana. Perhehoitajan tulee ilmoittaa eläkkeelle jäämisestään hyvissä ajoin omalle vastuutyöntekijälle. Perhehoitajan jäädessä vanhuuseläkkeelle tehdään nk. tekninen katkaisu, mikäli perhesijoitus jatkuu: viimeisenä ns. työkäpäivänä päätetään voimassa oleva toimeksiantosopimus ja ensimmäisestä eläkkeellä oloapäivästä tehdään uusi toimeksiantosopimus.

10.5 Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus

Perhehoitajan on perhehoitolain 21 §:n perusteella ilmoitettava perhehoidossa tapahtuneista muutoksista perhehoidon keskuksen, joka on sijoittanut hoidettavan sekä kuntaan, jossa perhekoti sijaitsee.

Perhehoitajalla on velvollisuus ilmoittaa omissa tai hänelle sijoitetun asiakkaan olosuhteissa tapahtuneista muutoksista muun muassa:

- aikomuksesta ottaa perhehoitoon uusia asiakkaita

- perhesuhteiden muutoksista
- suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt vuoden alussa tai viimeistään kahta kuukautta aiemmin
- ulkomaanmatkasta perhehoidossa olevan asiakkaan kanssa
- sattuneesta tapaturmasta tai väkivallanteosta tai muusta poikkeavasta tilanteesta
- sairauslomasta
- välittömästi asiakkaan vakavammista sairauksista, tapaturmista ja sairaalassaolosta

Olosuhteiden muutosta koskevan ilmoituksen viivästyminen voi johtaa perhehoitajalle liikaa maksetun palkkion takaisinperintään.

10.6 Perhehoitajan sairastuminen

Perhehoitajan ollessa sairauden vuoksi kykenemätön hoitamaan tehtäväänsä, hän toimittaa työkyvyttömyydestään lääkärintodistuksen perhehoidon keskuskeskseen. Perhehoidon keskus voi järjestää perhekotiin sijaisen tai perhehoidon keskus järjestää perhehoidossa olevalle henkilölle muun korvaavan hoidon.

Lyhytaikaisen perhehoitajan sairastuessa tulee hänen sopia perhehoidettavan hoitajaksoista uudelleen. Jos perhehoitajalle tarvitaan pidempiaikaista sijaista, perhehoidon keskus vastaa sijaisjärjestelyistä ja sijoittava hyvinvointialue kustannuksista.

10.7 Perhehoitajan työttömyysturva

Työttömyyspäivärahaa saadakseen perhehoitajan täytyy olla työmarkkinoiden käytettävissä eikä hän saa työllistyä yritystoimintaa vastaavalla tavalla. Jos perhehoitotehtävä on työllistävä, perhehoitaja ei kuitenkaan voi olla työmarkkinoiden käytettävissä. Työllistävyys arvioidaan hoito- ja palvelusuunnitelmasta. (Työttömyysturvalaki 1290/2002.) Perhehoitajana toimiminen on hyväksyttävä syy olla pois työmarkkinoilta.

Perhehoitajana toimiminen ei kerrytä työssäoloa, koska toimeksiantosuhte ei ole työsuhde. KHO:n päätöksen mukaan perhehoitajalle maksettava palkkio ei ole verotuksellisesti palkkaa vaan työkorvausta. Toimiminen toimeksiantosuhteisena perhehoitajana voi kuitenkin pidentää työttömyysturvan tarkastelujaksoa. Tällöin perhehoitajan mahdollisuus saada rahallista tukea työttömyysajalle riippuu siitä, millaisia muita töitä hän on työhistoriansa aikana tehnyt.

Työttömyyskorvauksen määrä työttömyysajalle lasketaan työtulojen perusteella. Perhehoitajana toimiminen on ilmoitettava työvoimatoimistoon. Mahdollisuus työttömyyspäivärahan saamiseen ja siihen vaikuttavaan tuloon kannattaa aina selvittää maksavalta taholta (Kela tai työttömyyskassa) etukäteen. Jos työtön perhehoitaja ei saa työttömyyspäivärahaa, hän voi hakea työmarkkinatukea, joka on sosiaalivastuksen luonteinen tuki, eikä siinä edellytetä työssäoloa.

Perhehoitaja ei voi liittyä työttömyyskassan jäseneksi. Perhehoitaja voi säilyttää työttömyyskassan jäsenyyden ilmoittamalla, ettei hän ole työsuhhteessa eikä saa palkkaa.

10.8 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus

Tieto sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuudesta on salassa pidettävä.

Perhehoidossa olevaa asiakasta koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti lukitussa paikassa. **Salassa pidettävät asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä sijoittavaan hyvinvointialueeseen arkistointiohjeen mukaisesti.**

Lastensuojeluun kertynyt tieto on sosiaalihuollon asiakaslain mukaan kokonaisuudessaan salassa pidettävää, koska se koskee sosiaalihuollon asiakasta tai muuta yksityistä henkilöä. Jo yksin se tieto, että lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaana, on salassa pidettävä tieto, jota ei saa sivullisille ilmaista. Sivullisella tarkoitetaan sellaista henkilöä, jolla ei ole lainmukaista oikeutta tiedon saantiin – siis esimerkiksi samassa viranomaisessa toimivaa viranhaltijaa, jonka tehtäviin asiakkaan asiat eivät kuulu, toista perhehoitajaa. Salassapitovelvoite koostuu kolmesta toisiaan täydentävästä osa-alueesta:

asiakirjasalaisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Asiakirjasalaisuudella tarkoitetaan sitä, että asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta ei saa näyttää, luovuttaa tai antaa muulla tavoin sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi. **Vaitiolovelvollisuus jatkuu vielä senkin jälkeen, kun virka- tai palvelussuhde taikka toimeksianto on päättynyt** ja pitää sisällään kaikki muut tiedon luovuttamistavat kuin edellä mainitut ja koskee myös tallentamattomia tietoja. Hyväksikäyttökielto tarkoittaa sitä, ettei tietoa saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Sosiaalihuollon asiakaslain 15 §:ssä on säädetty vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Pykälän mukaan sosiaalihuollon järjestäjä, tuottaja tai niiden palveluksessa oleva taikka sosiaalihuollon luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa eikä muutakaan sosiaalihuollon tehtävissä toimiessaan tietoonsa saamaansa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluva tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta sosiaalihuollon järjestäjän tai tuottajan palveluksessa tai tehtävän hoitaminen niiden lukuun on päättynyt. Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto koskevat myös henkilöä, joka harjoittelijana tai muutoin toimii sosiaalihuollon järjestäjän tai tuottajan toimeksiannosta tai sen lukuun taikka joka on saanut salassa pidettäviä tietoja lain tai lain nojalla annetun luvan nojalla. Myöskään asiakas, hänen edustajansa tai avustajansa ei saa ilmaista sivullisille asiakkuuden perusteella saatuja salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin asiakasta itseään. Edellä tarkoitettut henkilöt eivät saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Asiakas, hänen edustajansa tai avustajansa saa kuitenkin käyttää muitakin kuin häntä itseään koskevia tietoja esimerkiksi tuomioistuin prosessissa, kun kysymys on sen oikeuden, edun tai velvollisuuden hoitamista koskevasta asiasta, johon asiakkaan tiedonsaantioikeus on perustunut.

Salassapitovelvollisuuden rikkomiseen liittyvä rangaistusvastuu

Sosiaalihuollon asiakaslain 29 § 1 momentissa on erityisäänös rangaistusvastuusta silloin, kun joku rikkoo lain 14 §:ssä säädettyä asiakirjasalaisuutta tai 15 §:ssä säädettyä vaitiolovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa. Säännöksen mukaan tekijä on tuomittava rangaistukseen jäljempänä käsiteltävien rikoslain säännösten mukaan. Rikoslain 40 luvun 5 §:ää sovelletaan virkamiehiin ja muihin julkisyhteisön työntekijöihin ja lain 38 luvun 1 ja 2 §:ää yksityiseen sosiaalihuollon järjestäjään ja toteuttajaan taikka muuhun yksityiseen henkilöön esim. sijaisvanhempaa, jota salassapitovelvollisuus sitoo. Rikoslain 38 luvun 1 §:n mukaan henkilö, joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, salassapitorikoksestasakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Rikoslain 38:1 § tulee sovellettavaksi silloin, kun muu kuin virkasuhteessa ollut henkilö, esim. sijaisvanhempi tai työsuhteessa kuntaan oleva henkilö, rikkoo salassapitovelvoitettaan. Rikoslain 38 luvun 2 §:n mukaan henkilö on tuomittava salassapitorikkomuksesta sakkoon, jos salassapitorikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat.

11 Perhehoidon tuki

Perhehoidon tuki perustuu perhehoitajalle laadittavaan tukisuunnitelmaan, joka laaditaan yhteistyössä perhehoitajan, perhehoidon keskuksen ja lapsen sosiaalityöntekijän kanssa. Suunnitelmaa päivitetään tarpeen mukaan. Perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijän ja alkuohjaajan tehtävänä on vastata tukisuunnitelman arvioinnista ja toteutumisesta yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.

Tukitoimien tarpeellisuus tulee kartoittaa ja päivittää säännöllisesti, kuitenkin vähintään kerran vuodessa esimerkiksi asiakassuunnitelmaneuvoittelun yhteydessä. Tukitoimissa on otettava huomioon perheen kokonaistilanteen muutokset ja kuormittavuus perhehoitajien jaksamisen ylläpitämisessä.

11.1 Oikeus vapaaseen

Perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Erityistilanteissa hyvinvointialue voi myöntää enemmän vapaapäiviä kuin laissa tai toimintaohjeessa todetaan. Harkinnanvaraisia vapaita myönnetään aina määrääjäksi enintään vuodeksi kerrallaan. Perheelle voidaan myöntää harkinnanvapaisia vapaita huomioiden erityiset olosuhteet, kuten hoidettavasta johtuvat syyt. Samalla arvioidaan tukitoimien tarkoituksenmukaisuus yhdessä lapsen sosiaalityöntekijän kanssa.

Perhehoidon keskuksen tulee huolehtia tai järjestää perhehoidettavan tarkoituksenmukainen hoito perhehoitajan vapaan ajaksi yhdessä lapsen sosiaalityöntekijän ja perhehoitajan kanssa. Hoidon järjestämisessä otetaan huomioon perhehoidossa olevan asiakkaan ja hänen lähiomaistensa toiveet. Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi asiakas, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidossa olevien osalta yhtä aikaa. Perhehoitajan kotiin voidaan järjestää sijaiseksi toimeksiantosuhteinen perhehoitaja. Toimeksiantosopimuksessa sovitaan vapaan toteuttamisesta ja korvausten suorittamisesta. Erillistä rahallista korvausta siitä, että perhehoitaja itse järjestää vapaan aikaisen hoidon, ei makseta.

Vapaapäiviä voi kerätä enintään yhden vuoden ajan eikä vapaapäivien pitäminen ole sidoksissa kalenterivuoteen. Suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt tulee ilmoittaa perhehoidosta vastaavalle työntekijälle vuoden alussa tai viimeistään kahta kuukautta aiemmin. Perhehoitajan jaksamista tuetaan suunnitelmallisella vapaaoikeuden käytöllä.

Vapaavuorokausi (24 h) lasketaan alkavaksi siitä kellonajasta, jolloin lyhytaikainen hoito alkaa.

Lastensuojelussa lapsi voi perhehoitajan vapaan aikana olla sovitusti myös oman perheen tai läheistensä hoidossa edellytyksenä, että perhehoitajalle sijoitetut lapset ovat yhtä aikaa sovitulla kotijaksolla tai sijaishoidossa.

Lapsen vierailut lastensuojelun perhehoidossa biologisten vanhempien/suvun luona eivät ole perhehoitajan vapaata, jos lapsen tai hänen vanhempiensa tilanne ei ole vakaa. Edellä kuvatussa tilanteessa perhehoitajalla on valmius ottaa lapsi takaisin, mikäli vierailu päättyy odottamattomasti. Tällöin kyseessä ei ole perhehoitajan vapaa vaan lapsen yhteydenpito läheisiinsä. Käyttämättä jääneitä vapaita ei makseta rahana, poikkeuksena lyhytaikainen, muun muassa päivystysperhehoito, jossa käyttämättömät vapaat voidaan maksaa rahana sijoituksen jälkeen, jos perhehoitaja ei ole käyttänyt sijoituksen aikana vapaaoikeuttaan.

Lastensuojelun perhehoito	Vapaapäivien määrä
Pitkäaikainen perhehoito	2 vrk/kk
Päivystysperhehoito	2 vrk/kk, jos kuukauden aikana on ollut vähintään 14 vrk päivystyksellisiä sijoitusvuorokausia. Katso rahakorvauksesta lyhytaikaisen perhehoidon kohdalta.
Lyhytaikainen ja osavuorokautinen perhehoito	2 vrk/kk niiltä kuukausilta, kun toimeksiantosuhteista perhehoitoa on vähintään 14 vrk. Kertyneet vapaapäivät korvataan rahana hoitopalkkion maksun yhteydessä. Maksuperusteena käytetään tilapäisen perhehoidon palkkioita siten, että vapaapäivän palkkio lasketaan vapaaseen oikeuttavan kuukauden toteutuneiden asiakasvuorokausien palkkioiden keskiarvon mukaisesti.

11.2 Ennakovalmennus

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue vastaa perhehoitajaksi aikovalle henkilölle järjestettävästä lakisääteisestä ennakovalmennuksesta. Perhehoidon keskus vastaa muun muassa perhehoitajille suunnatun koulutuksen, tuen ja työnohjauksen järjestämisestä. Perhehoitajaksi ryhtyvällä on oikeus ja velvollisuus vastaanottaa valmennus tehtävään, jotta perheellä olisi riittävästi tietoa toiminnasta. Myös lapsella/asiakkaalla on oikeus päästä hyväksytyyn ja valmennettuun perheeseen.

Lapsen läheis- tai sukulaisverkostoperheille tehdään perhekohtainen soveltuvuusarvio yhteistyössä perheen kanssa selvittäessä mahdollisuutta lapsen sijoitusta perheeseen. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue valmentaa läheis- ja sukulaissijaisvanhemmat tämän lisäksi vuoden sisällä tehtävässä aloittamisesta Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen toimesta heille suunnatulla ryhmämuotoisella valmennusmallilla.

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhesuhteiden muutoksista vastuutyöntekijälle ja lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Perhehoitajan uusi puoliso tavataan ja hänelle annetaan perustiedot perhehoitajan tehtävää varten. Uusi puoliso toimittaa lääkärinlausunnon terveydellisistä seikoista (T-todistus). Perhehoitajalla ei voi olla sellaisia pitkäaikaisia sairauksia, jotka vaikeuttavat hoitotyötä. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue tarkistaa asianomaisen suostumuksella tiedot mahdollisista lastensuojelun, mielenterveys- ja päihdepuolen asiakkuuksista ja Kela:n toimeentulotukitiedot. Perhehoitajan uusi puoliso osallistuu perhehoitajalle järjestettävään ennakovalmennukseen. Valmennukseen voi osallistua, kun perhesuhteen muutoksen voidaan katsoa oleva pysyväisluonteinen.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue järjestää valmennusta ryhmämuotoisesti lastensuojelun perhehoitajiksi aikoville. Lisäksi järjestetään lisäkoulutuksena perhekohtaista valmennusta.

11.3 Alkuohjaus lastensuojelun perhehoidossa

Alkuohjaus on sijoitettavalle lapselle ja sijaisperheelle myönnettävä tukitoimi, jossa lapsen oma perhe voi olla työskentelyssä mukana. Alkuohjausta tarjotaan perhesijoituksen ensimmäisen vuoden ajan. Työskentely perustuu luottamukseen sekä lapsen/nuoren ja perheen kokonaistilanteen ymmärtämiseen. Alkuohjauksella tuetaan lapsen kiinnittymistä sijaisperheeseen sekä kiintymyssuhteen rakentumista lapsen ja sijaisperheen välillä. Alkuohjauksella tuetaan lapsen, biologisten vanhempien ja perhehoitajien sekä lapsen muiden läheisten välistä vuorovaikutusta ja yhteistyön rakentumista heidän välilleen (ei korvaa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän työskentelyä). Alkuohjaajan ja perhehoitajien välisissä tapaamisissa käydään läpi sijoituksen aikana esiin nousevia kysymyksiä, annetaan konkreettista tukea ja neuvoja käytännön asioissa.

Perhehoitajilla on mahdollisuus olla yhteydessä alkuohjaajaan ja käydä tukikeskusteluja myös puhelimitse koko työskentelyn ajan. Alkuohjaaja osallistuu lapsen pitkäaikaiseen perhesijoitukseen liittyvän prosessin aloitukseen yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Alkuohjauksen ensimmäisen vuoden loppupuolella alkuohjaaja, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijä ja perhehoitajat tapaavat, jolloin mietitään yhteisesti sijaisperheen tuen tarvetta ja tuen muotoja. Mikäli perhe kokee tarvitsevansa alkuohjaajan tukea myös jatkossa, voidaan käyntejä tilannekohtaisesti sopia, esimerkiksi kolmen kuukauden välein. Alkuohjaaja voi toimia perhehoitoperheen vastuutyöntekijänä. Ostopalveluna voidaan järjestää alkuohjausta kauempana sijaitseville perhehoitoperheille. Ohjauksesta tehdään aina viranhaltijapäätös.

Alkuohjauksen teemoina ovat muun muassa lapsen asettuminen perheeseen, perheenjäsenten roolit, sijoituksen aikaansaamat muutokset perheessä, sijoitetun lapsen ja hänen vanhempiansa välisen yhteydenpidon muodot ja lapsen suhde omiin vanhempiinsa, perhehoitajan identiteetti, kiintymyssuhde ja perhehoitajan ja sijoitetun lapsen välisen kiintymyssuhteen vahvistaminen, sijoitetun lapsen menneisyys ja taustat ja sijoituksen ensimmäisen vuoden arvio, teemojen käsittely yhdessä perhehoitajan ja sijoitetun lapsen kanssa. Alkuohjaajan ja perhehoitajien välisissä tapaamisissa käydään läpi sijoituksen aikana esiin nousevia kysymyksiä, annetaan konkreettista tukea ja neuvoja käytännön asioissa. Tuen ja ohjauksen tarpeeseen pyritään vastaamaan kunkin perheen yksilöllisen tilanteen ja toiveen mukaan.

11.4 Käytännön apu arkeen

Käytännön avun järjestäminen esimerkiksi kodinhoitoon ja sijoitettujen henkilöiden hoitoon, lasten koulunkäynnin ja harrastusten tukemiseen, kuljetuksiin ja yhteistyöhön lapsen syntymävanhempien kanssa on arjen sujumista helpottavaa tukea. Tuen tarve perheissä voi olla tilapäistä (suunnitelmallista tai äkillistä) tai säännöllistä. Käytännön apua järjestetään pääasiallisesti sijaisperheeseen, johon lapsi on sijoitettuna, mutta sitä voidaan järjestää myös tilapäishoitajan kotona.

Riittävä yhteydenpito perhehoitajan, perhehoitajan vastuutyöntekijän ja lapsen sosiaalityöntekijän kesken mahdollistaa käytännön avun tarpeen ennakoimisen. Varhaisena tukena arjen apu tukee perhehoitajan jaksamista ja ehkäisee perhehoitajan uupumista. Erityisesti tilanteissa, joissa jaksaminen on koetuksella joko perhehoitajan ja/tai hoidettavan tilanteeseen liittyen, arvioidaan käytännön avun tarve. Akuutti ja lyhykestoinen tarve arvioidaan ja koordinoidaan tukiyksikössä. **Pidempikesteinen käytännön tuen tarve arvioidaan yhdessä perhehoitajan, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja perhehoidon keskuksen työntekijän kanssa.** Akuutilla ja lyhytaikaisella tarpeella tarkoitetaan noin viikon-kahden tuen tarvetta, jonka aikana tehdään arvio pidempikestoisen palveluiden tarpeesta.

Tukea voi saada esimerkiksi toimeksiantosopimussuhteisena, lapsiperheiden kotipalveluna ja lastenhoitoapuna. Tavanomainen kodinhoitoon liittyvä tuki myönnetään lapsiperheiden kotipalveluna. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen alueella käytetään kilpailutuksen yhteydessä hyväksytyjä toimijoita.

Kotipalvelusta päätetään perhehoidon keskuksessa. Kotipalvelua voidaan myöntää perhehoitajalle sijoitetun lapsen liittyvän asiain mahdollistamiseksi sekä esimerkiksi työohjauksen ajaksi. Sijoitetun lapsen kasvatuksen tueksi voidaan myöntää perhetyötä samoin kriteerein kuin avoimuuden asiakkuudessa oleville. Päätöksen palvelusta tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Toimeksiantosopimussuhteisesti käytännön apua eli tilapäishoitoa voidaan myöntää lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja perhehoitajan vastuutyöntekijän yhteisen arvion perusteella. Toimeksiantosopimussuhteista käytännön apua on mahdollista saada tilanteissa, joissa tukea tarvitaan kasvatuksellisiin tilanteisiin/kysymyksiin, lapsen hoitoisuuden tai perheen kokonaistilanteen vuoksi.

Toimeksiantosopimussuhteisessa avussa palkkio maksetaan lapsesta, jonka tuen tarpeen vuoksi tilapäishoito on myönnetty. Tilapäisapuna voivat toimia perhehoidon keskuksen hyväksymät henkilöt, jotka on todettu sopivaksi tehtävään. Alle kahdeksan tunnin hoidossa käytetään osapäiväisen perhehoidon palkkiota ja sen yltävältä osalta käytetään tilapäisen hoitopalkkiota.

Käytännön apua voidaan myöntää toimeksiantosopimussuhteisesti seuraavalla kriteereillä

- Perhehoitajalle sijoitetun lapsen asioihin liittyvän asiain mahdollistajana esimerkiksi lapsen liittyvän palaverin tai tapaamisen ajaksi, kun sijoitettua lasta tai lapsia ei voi jättää yksin kotiin ilman valvontaa.
- Perheeseen tarvitaan hoitoapua esimerkiksi lapsen tai perhehoitajan kriisiytyneen tilanteen vuoksi.
- Esimerkiksi perhehoitajan sairastuessa.
- Lapsi tai nuori on erityisen vaativahoitoinen/erityistarpeinen ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän arvion mukaan tuki on perusteltua perheen kokonaistilanne huomioiden.
- Perheeseen on sijoitettu useampi pieni lapsi.
- Perheeseen on sijoitettu voimakkaasti oireilevia lapsia, jotka tarvitsevat käyttäytymisensä, fyysisen tai psyykkisen sairauden vuoksi aikuisen tiiviin huolenpidon sekä valvonnan.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijään tai ohjaaajan saatuaan tiedon perhehoitajan tuen tarpeesta. Perhehoitaja voi myös olla suoraan yhteydessä perhehoidon keskuksen.

Perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijä tai ohjaaja ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekevät yhdessä kotikäynnin tai arvioivat tuen tarpeen muualla tavoin. Tuen myöntämisestä perheelle tekee päätöksen perusteluineen perhehoitajan vastuutyöntekijä.

Perhehoitaja voi palkata omille biologisille lapsille lastenhoitajan, kun hän on kodin ulkopuolella hoitamassa sijoitetun lapsen asioita esimerkiksi lääkärissä, sosiaalitoimessa, tapaamisissa jne. Ennakkoon sovitut kulut korvataan perhehoitajalle jälkikäteen tositteita vastaan. Omien lasten hoidon kustannuksia voidaan korvata jälkikäteen, kun tarve on perusteltua ja asiasta on sovittu etukäteen.

Tarpeen ollessa pidempiaikainen neuvotellaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa tuen järjestämisestä. Perhehoitajan omista ja oman perheen tarpeista johtuvan lastenhoidon kuluista vastaa perhehoitaja itse.

11.5 Työnohjaus ja koulutus

Työnohjauksesta saa lisätietoja perhehoidosta vastaavalta sosiaalityöntekijältä tai ohjaajalta. He välittävät työnohjauspyynnöt eteenpäin ja hyvinvointialue huolehtii työnohjauksen kustannuksista. Pääsääntönä on ryhmätyönohjaukseen osallistuminen, yksilö- tai perhekohtainen työnohjaus hyväksytään vain erityisestä syystä. Kriisitilanteissa voidaan myöntää perhekohtaista työnohjausta enintään 1-5 kertaa perustuen yksilöityyn tarpeeseen tavoitteena perhehoitajan tukeminen ja lapsen sijoituksen jatkuminen perhehoidossa. Perhekohtaista työnohjausta ei myönnetä jatkuvaluonteisesti perhekohtaisena. Perhehoitajan jaksamista tukee ennakoivasti perhehoitajan jatkuva osallistuminen ryhmämuotoiseen työnohjaukseen.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue järjestää perhehoitajille vuosittain täydennyskoulutusta hyvinvointialueen omina sisäisinä koulutuksina ja perhehoitajille räätälöityinä koulutuksina. Majoitus-, matka- ja hoitokustannuksista tulee etukäteen olla yhteydessä hoidettavan asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään/palveluohjaajaan. Koulutuspäiviltä maksetaan perhehoitajalle hoitopalkkio ja kulukorvaus. Perhehoitajalle voidaan korvata myös muun tahon järjestämästä koulutuksesta aiheutuvia kuluja. Perhehoitajilla on velvollisuus osallistua toimialaansa koskevaan kaupungin järjestämään oman perhehoidon keskuksen koulutuksiin.

Perhehoitajien koulutus- ja työnohjauskuluja korvataan seuraavasti

- Hyvinvointialueen järjestämään täydennyskoulutukseen tai työnohjaukseen korvataan matkakulut edullisimman julkisen kulkuneuvon mukaan tai oman auton kilometrikorvausperusteella, kohtuulliset majoituskulut sekä lapsenhoitokustannukset.
- Majoitus- ja lapsenhoitokustannuksista tulee etukäteen olla yhteydessä perhehoidon keskuksen.
- Perhehoitajille korvataan työnohjaus sen jälkeen, kun siitä on sovittu perhehoidon keskuksen sekä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.
- Muiden kuntien tai tahojen koulutuksia voidaan korvata, jos ne ovat koulutussuunnitelman mukaisia täydennyskoulutuspäiviä.

11.6 Perhehoitajan vastuuhenkilö

Perhehoitolain 15 §:n mukaan perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Lastensuojelussa vastuutyöntekijänä on perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijä tai ohjaaja.

Perhehoitajan vastuuhenkilön tehtävät: perhehoitajan tukeminen tehtävässä toimimiseen, perhehoitajan koulutus, rekrytointi, valmennus, perhehoitajien sijaisjärjestelyt vapaiden ja lomien aikana, mentoroinnin ja työnohjauksen järjestäminen, toimia yhteistyössä perhehoitajan ja asiakkaan asioista vastaavan työntekijän kanssa sekä asiakkaan tarpeita vastaavan sijaishuoltoapaikan etsiminen sekä perhehoidon kokonaiskoordinointi.

11.7 Mentorointi

Mentorointi on kokeneen perhehoitajan antamaa tukea aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle perhehoitajalle. Mentori on vertainen, kuuntelija, hiljaisen tiedon ja kokemuksen välittäjä ja arjen tilanteiden jakaja ja sanoittaja.

Mentorointi täydentää perhehoidon muita tukimuotoja ja siitä tehdään erillinen sopimus. Sopijaosapuolia ovat perheen asioita hoitava vastuuhenkilö, mentorikoulutuksen saanut perhehoitaja sekä tukea tarvitseva perhehoitaja. Lisäksi mukana sopijana voi olla lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Mentorointi on tavoitteellista ja määräaikaista toimintaa ja tapaamiset ovat yleensä 1-2 kertaa kuukaudessa. Mentorointisuhde voi kestää muutamasta kuukaudesta vuoteen ja suhde perustuu molemminpuoliseen luottamukseen sekä osapuolet ovat vaitiolovelvollisia. Matkakulut korvataan perhehoitajalle toimintaohjeessa hyväksytyin periaatteen mukaisesti.

11.8 Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Perhehoitajalle on tarvittaessa järjestettävä hyvinvointi- ja terveystarkastuksia toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla. Päätoimiselle perhehoitajalle järjestetään mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi. Päätoimisella perhehoitajalla tarkoitetaan perhehoitajaa, joka ei ole perhehoitoperheen ulkopuolella ansiotyössä eikä näin ollen myöskään työterveyshuollon piirissä. Muille toimeksiantosuhteisille perhehoitajille mahdollisuus tulee järjestää tarvittaessa. Hyvinvointi- ja terveystarkastuksissa hyödynnetään muun muassa sähköisiä terveystarkastuksia. Hyvinvointi- ja terveystarkastuksella tarkoitetaan kliinisillä tutkimuksilla tai muilla tarkoituksenmukaisilla ja luotettavilla menetelmillä suoritetta hyvinvoinnin, terveydentilan ja toimintakyvyn tarkastusta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvää terveydentilan selvittämistä ja neuvontaa. Lisätietoa hyvinvointi- ja terveystarkastuksista saa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoidon keskukselta.

11.9 Tuetut lomamat

Perhehoitajilla on mahdollisuus hakea tuettua lomaa kotimaan eri lomakohteisiin lomajärjestöjen kautta. Loma voidaan myöntää samalle perheelle korkeintaan joka toinen vuosi. Loman myöntämiseen vaikuttavat muun muassa perheen tulot, perheenjäsenten terveydentila, perheen koko ja sosiaaliset seikat. Sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa kirjoittaa lomaa puoltavan lausunnon hakemuksen liitteeksi, mikäli sellaista pyydetään.

Perhehoitajille järjestetään myös erityisesti heille suunnattuja tuettuja lomiam. Tiedot ja hakuohjeet julkaistaan Perhehoito-lehdessä. Lomia voi myös tiedustella suoraan Perhehoitoliitosta. Tuetun loman omavastuuosuus sekä lomakohteen ja kodin väliset matkakulut perhehoitaja maksaa itse.

11.10 Vertaistuki

Paikalliset yhdistykset järjestävät perhehoitajille vertaisryhmiä. Niissä keskustellaan perhehoitoon liittyvistä kysymyksistä ja jaetaan kokemuksia. Vertaisryhmiin voi osallistua, vaikka ei olisikaan yhdistyksen jäsen. Katso Perhehoitoliiton nettisivuilta paikkakunnallasi toimivan yhdistyksen yhteystiedot. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella on myös tarpeen mukaan vertaistukiryhmiä, joista voi tiedustella sosiaalityöntekijältä tai ohjaajalta.

11.11 Perhehoitajan vakuutus

Toimeksiantosopimuksen tehneen perhehoidon keskuksen on perhehoitolain 20 §:n mukaan vakuutettava perhehoitaja työtaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella. Vakuutuksen ehdot riippuvat voimassa olevan vakuutuksen ehdoista. Vakuutus ei ole voimassa ammattiurheilussa eikä urheiluliiton tai -seuran järjestämissä kilpailuissa, otteluissa tai kilpailuihin ja otteluihin liittyvissä harjoituksissa.

Perhehoidossa olevan asiakkaan aiheuttamiin vahinkoihin ei kunnalla ole lakisääteistä velvollisuutta ottaa vahingonkorvausvastuuvakuutusta. Vahingonkorvaus on vahingontekijän ja vahingon kärsijän välinen asia. Vahingon sattuessa asiaa voidaan selvittää yhdessä perhehoitajan ja sijoittavan perhehoidon keskuksen kanssa. On suositeltavaa, että perhehoitaja hankkii laajennetun kotivakuutuksen. Perhehoitajan tulee varmistaa, että vastuuvakuutus kattaa myös perheeseen pitkäaikaisesti sijoitetut perheenjäsenet. Lapsen aiheuttamaa vahinkoa sijaisperheessä tarkastellaan lähtökohtaisesti yleisten vahingonkorvausperiaatteiden kannalta. Siten vahingon korvaamisesta vastaa ensisijaisesti vahingon aiheuttaja. Alaikäisen osalta on kuitenkin huomioitava hänen ikänsä ja kehitystasonsa sekä perhehoitajan valvontavastuu lapsesta sekä sijoittajan vastuu perhehoidon järjestäjänä. Pienten vahinkojen osalta voidaan esimerkiksi sopia, että lapsi työsuorituksellaan korvaa vahingon, jos tätä voidaan kasvatuksellisesti mielellä pitää kohtuullisena. Käyttövaroja ei saa pidättää ilman, että tästä on sovittu lapsen, huoltajan ja sosiaalityöntekijän kanssa.

12 Perhehoidon maksut

Maksujen perimättä jättäminen

Hoidettavan kotona tapahtuvasta perhehoidosta ei peritä asiakasmaksua.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaan tulosidonnainen asiakasmaksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa asiakkaan tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai asiakkaan lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Lastensuojelun maksut

Lastensuojelulain nojalla avohuollon tukitoimena, sijaishuoltona tai jälkihuoltona lapselle annetusta perhehoidosta tai laitoshuollosta taikka asumispalveluista aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi voidaan, milloin se on asianomaisten toimeentulon edellytykset ja huollolliset näkökohdat huomioon ottaen perusteltua, periä lapsen vanhemmilta maksu, joka saa määrältään olla enintään lapsen elatuksesta annetun lain 1–3 §:n perusteella määräytyvän elatusavun suuruinen. Lapsen vanhemmilta perittävä maksu jaetaan heidän kesken maksukyvyn mukaan (sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 §:n 1 momentti).

Lapsen tai nuoren tuloista sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 §:n 2 ja 3 momentin perusteella perittävä maksu lastensuojelulain mukaisena avohuollon tukitoimena, sijaishuoltona tai jälkihuoltona järjestetystä perhehoidosta, laitoshuollosta tai asumispalveluista voi olla enintään 1 457,30 (1.3.2016 alkaen) euroa kuukaudessa. Perittävä maksu ei saa kuitenkaan ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Hyvinvointialue voi maksua vahvistamatta periä ja nostaa lapselle tulevat elatusavut siltä ajalta, jolloin lapsi saa tässä pykälässä tarkoitettuja perhehoitoa tai laitoshuoltoa taikka asumispalveluja sekä käyttää ne perhehoidosta, laitoshuollosta tai asumispalveluista aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

Lastensuojelulaissa tarkoitetuista perhehoidosta tai laitoshuollosta taikka asumispalveluista aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi voidaan periä 4 §:n 4 kohdasta poiketen kohtuulliseksi katsottava maksu myös muista lapsen tai nuoren 14 §:n mukaisista tuloista, korvauksista tai saamisista. Lapsiinsa maksetaan perhehoitajalle.

13 Poikkeustilanteet perhehoidossa

Kriisi- ja väkivaltatilanteet

Perhehoidossa noudatetaan tavanomaisen perhe-elämän periaatteita. Rajoittamis- ja väkivaltatilanteiden riskit asiakkaan kohdalta tulisi ennakoida. Samalla voidaan yhdessä määritellä toimintakäytännöt arkeen sekä asiakkaan tarvitsema apu ja ohjaus. Esimerkiksi, jos lapsella on taipumusta reagoida väkivaltaisesti tietyn tyyppisissä tilanteissa, tulee tilanteita perhehoidossa ennakoida, ja esimerkiksi hakea yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa apua toimintakäytäntöihin. Perheessä voi tulla eteen haastavia tilanteita, joissa normaalit kotikasvatuksen periaatteet ja käytännöt eivät tunnu riittävän. Tällöin perhehoitajalla on sekä oikeus saada että velvollisuus hakea tukea ja apua kotikasvatukseen, sisarusuhteisiin ja perhehoitajien jaksamiseen.

Perhehoitajan perheessä ja lähipiirissä voi sattua kriisitilanne, joka välillisesti vaikuttaa perhehoidossa olevaan lapseen. Perhehoitajan tulee ilmoittaa lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle kriisitilanteista, jotta sosiaalityöntekijällä on ajantasainen tieto lapsen asioista ja elämästä. Perhehoitajan, hänen perheensä ja sijoitetun lapsen tulee saada sekä ottaa vastaan asianmukaisia palveluja, tukitoimia ja kriisiapua.

Perhehoitajien erotilanteissa tai perhehoitajan kuollessa tilannetta selvitetään perhekodin, sosiaalityöntekijän ja lapsen läheisten kanssa tai tarpeenmukaisen kriisiavun ja terapiatuen turvin, jotta lapsen kannalta mahdollisimman hyvä ratkaisu löytyy ja osapuolet saavat apua yllättävässä tilanteessa.

Kriisitilanteissa otetaan yhteyttä normaaleihin palveluihin (poliisi, ambulanssi ja sosiaalipäivystys) ja sen jälkeen ilmoitus kuntaan. Mikäli asiakas katoaa perhehoidossa ollessaan, tulee perhehoitajan tehdä

lähietsintä. Ellei kadonnut sen tuloksena löydy, on katoamisesta ilmoitettava poliisille ja kuntaan. Perhehoitajan on tehtävä kriisi- ja väkivaltilanteista ilmoitus kirjallisesti.

Lapsen katoaminen

Perhehoitoon sijoitetun lapsen kadotessa perhehoitajan tulee ottaa yhteyttä poliisiin tai hätäkeskukseen ja toimia saatujen ohjeiden mukaisesti. Tämän jälkeen hänen tulee viipymättä ilmoittaa asiasta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle sekä perhehoitolain 21 § mukaisen ilmoittamisvelvollisuuden mukaan myös hänelle määrätylle vastuutyöntekijälle. Perhehoitajalla on mahdollisuus saada itselleen kriisitilanteissa myös perhehoitolain 15 § määrittämää tukea ja tavata vastuutyöntekijäänsä.

14 Perhehoidon valvonta

Perhekodin valvonta

Perhehoidon valvonnan voi jakaa ennakolliseen, suunnitelmalliseen ja reaktiiviseen valvontaan. Lapsen sijoittaneen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoitoon toteutuu lain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka sijoituskuunnan ja hyvinvointialueen on järjestettävä. Perhehoidossa olevan lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on velvollisuus valvoa lapsen asianmukaista kohtelua, kasvatusmenetelmiä ja käytäntöjä. Lisäksi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee arvioida ja kartoittaa sekä lapsen osallisuutta perheessä että perhehoitajan valmiuksia toimia perhehoitajana.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja perhehoidon vastuutyöntekijä voivat valvontakäynneillä arvioida muun muassa perhehoitajan

- 1) kykyä suojella ja hoivata perheeseen sijoitettua lasta,
- 2) kykyä tukea perheeseen sijoitetun lapsen yksilöllistä kehitystä, ja
- 3) kykyä turvata hänelle tärkeiden läheisten ihmissuhteiden jatkumista ja toteutumista.

Valvontakäynnillä tulisi selvittää perhehoitajan sitoutuminen sijoitettuun lapseen ja kykyyn toimia hänelle luotettavana aikuisena tarvittaessa koko elämän ajan, selvittää perhehoitajan kykyä tehdä yhteistyötä lapsen asioissa, sekä perhehoitajan ja lapsen tuen tarpeita.

Erityistä huomiota kiinnitetään perhekodin henkiseen ilmapiiriin ja lapsen tasavertaiseen asemaan perhekodin muihin jäseniin nähden.

Valvonta edellyttää säännöllisiä lapsen ja perhehoitajan tapaamisia. Lapsella on oikeus olla yhteydessä omaan sosiaalityöntekijäänsä, kun kokee sen tarpeelliseksi. Tuki ja ohjaus ovat perhehoidon käynnistämistä edeltävän ja perhehoidon aikaisen valvonnan muotoja.

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa rekrytointi ja ennakkovalmennus ovat myös osa valvontaa, kuten myös hyvin toteutettu sijoitusprosessi.

Perhehoitajalle tulee antaa ohjausta ja tukea. Lapsen sosiaalityöntekijä tai perhehoitajan vastuutyöntekijä yhdessä perhehoitajan kanssa käyvät läpi ja suunnittelevat toimintamalleja haasteellisiin tilanteisiin. Tämä voi vähentää jälkikäteisen valvonnan tarvetta.

Sekä perhehoidon keskuksen että sosiaalihuollosta vastaava toimielin voi tarkastaa perhehoitopaikan perhehoitolaissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnanjärjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Lastensuojelussa tällainen perusteltu syy on esimerkiksi lapsen tai hänen vanhempiensa ilmoitukset huonosta kohtelusta. Tarkastus on myös yleensä tehtävä silloin, kun muu kunta tai valvoa viranomainen on lastensuojelulain 79 §:n 3 momentin mukaisesti ilmoittanut epäkohdista sijaishuoltopaikassa.

Pysyväisluonteiseen asumiseen (perhehoitajan kotiin) käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta perustellusta syystä. Tarkastajalla on oikeus päästä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana.

Mikäli perhekoti tai siinä annettu hoito ja kasvatustodetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, tulee pyrkiä ohjauksen avulla saamaan korjaus asiassa. Mikäli korjausta ei ole määräajassa tapahtunut, tulee arvioida lapsen etua ja tarvittaessa tehdä sijaishuoltopaikan muutos. Mikäli puutetta ei korjata määräajassa tai sitä ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, voidaan toimeksiantosopimus purkaa välittömästi.

Perhekodit kuuluvat omavalvonnan piiriin. Valvonta toteutetaan omavalvonnan kautta. Valvontakäynnit perhekotiin sovitaan tapauskohtaisesti.

Perhehoitoa seurataan myös arvioimalla perhehoidolle asetettuja tavoitteita yhteistyössä perhehoitajan kanssa. Perhehoitajalle annetaan etukäteen täytettäväksi valvontakäyntiin liittyvät asiakirjat, jotka käydään valvontakäynnillä yhdessä keskustellen läpi. Perhehoitajat voivat myös arvioida omaa toimintaansa esimerkiksi itsearviointilomakkeella, jonka pohjalta perhehoitaja ja perhehoitajan vastuuyöntekijä käyvät keskustelun vuosittain tai tarpeen mukaan myös useammin.

Liite 1

Hoitopalkkiot, kulukorvaukset, käyttövara ja käynnistämiskorvaus

Palkkioluokittelu perustuu kunkin hoidossa olevan asiakkaan hoitoon käytettävään aikaan ja hoidon vaativuuteen. Palkkioluokittelua arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös perheen kokonaistilanne palkkioluokkaa määritettäessä. Asiakkaan toimintakykyä ja hoidon vaativuutta arvioidaan yksilöllisesti asiakkaan päivittäisen ohjauksen, valvonnan ja avun tarpeen mukaan. Arvioinnista vastaa asiakkaan asioista vastaava työntekijä yhteistyössä perhehoitajan vastuutyöntekijän kanssa sekä eri asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi huomioidaan, edellyttääkö perhehoito alkaessaan perhehoitajalta erityisiä valmiuksia, kokemusta, asiantuntemusta tai ammatillista koulutusta. Lakisääteiset indeksikorotukset huomioidaan vuosittain.

Lastensuojelun perhehoito

Palkkioluokittelu perustuu lapsen hoidon vaativuuteen, joka arvioidaan palvelutarpeen arvioinnin sekä asiakassuunnitelman teon yhteydessä. Perhehoitaja osallistuu lapsen hoitoisuuden arviointiin. Viranomaisen saa antaa sosiaalihuollon asiakaslain 17 §:n ja julkisuuslain 26 §:n 3 momentin nojalla salassapitovelvollisuuden estämättä sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan hoidon, huollon tai koulutuksen tarpeen selvittämisen, järjestämisen tai toteuttamisen taikka toimeentulotuen edellytysten turvaamisen vuoksi. Tietoja saa kuitenkin antaa vain, jos hoidon tai huollon tarvetta ei voida muutoin selvittää tai hoidon tai huollon toimenpiteitä toteuttaa tai tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi.

Hoidon vaativuutta arvioitaessa huomioidaan perheen kokonaistilanne ja perhehoitajan ja lapsen mahdolliset tarvitsemat tukitoimet. Jokaisen lapsen hoidettavuus arvioidaan lapsikohtaisesti. Hoidon vaativuuden kriteerien täytyminen arvioidaan lapsen asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä tai muulloin tarpeen mukaan. Tarkistettu asiakassuunnitelma liitetään perhehoitajan toimeksianto-sopimukseen. Lapsen hoitoisuuden arviointi perustuu lapsen tarvitseman hoidon erityiseen vaativuuteen, sitovuuteen ja ympärivuorokautisen huolenpidon ja avustamisen tarpeeseen.

Korotettua palkkiota maksettaessa perhehoitajalla on valmiudet vastata lapsen erityishoidon tarpeisiin. Perhehoitajan osalta huolehditaan täydennyskoulutuksesta ja perhehoitaja sitoutuu hoidon kannalta tarvittavien taitojen ja tietojen päivittämiseen sekä työnohjaukseen.

Korotettu hoitopalkkio maksetaan määräaikaisena. Päätös korotetusta palkkiosta voidaan tehdä enintään 3 vuoden ajalle huomioiden lapsen hoitoisuus ja hoitoisuuteen odotettavissa olevat muutokset. Lapsen hoitoisuus ja palvelutarve kartoitetaan vuosittain asiakassuunnitelmanneuvottelun yhteydessä, jonka yhteydessä tarkastetaan, vastaako lapsen hoitopalkkio lapsen hoitoisuutta. Perhehoitajan vastuutyöntekijä valmistelee palkkioesityksen perhehoidon keskuksen vastuuyksikköpäällikölle, joka päättää palkkiosta.

Lapsen hoitoisuuden kriteerit

Päivystysperheille maksetaan varallaolokorvaus 1500 €/kk. Päivystysperhehoidossa maksetaan korkeinta palkkioluokkaa.

Hoitopalkkio	Pitkäaikainen perhehoito € /kk	Lyhytaikainen perhehoito € /vrk	Osavuorokautinen perhehoito enintään 8h/pvä tai 12h/yö € /vrk
<p>Peruspalkkio Maksetaan hyvinvointialueella kaikista sijoitetuista lapsista perhehoitajalle</p>	1400	49,73	34,04
<p>Palkkioluokka 1 Maksetaan sijoituksen alkuvaiheessa (lapsen iästä riippumatta) puoli vuotta perhehoitajalle, kun on mahdollisuus osa-aikaiseen työntekoon</p> <p>tai</p> <p>Maksetaan perhehoitajalle lapsen iästä riippumatta tilanteissa, missä vaaditaan perhehoitajan osa-aikaista kotona olemista johtuen sijoitetun lapsen tarpeista</p> <p>tai</p> <p>Lapsi tarvitsee arjessa muihin saman ikäisiin lapsiin verrattuna enemmän päivittäistä hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa</p> <p>Lapsi/nuori on vaativahoitoinen ja hänen hoitonsa on perhehoitajia sitovaa</p> <p>Perhehoitajan vastuutyöntekijä ja lapsen sosiaalityöntekijä, vastuuyksikköpäällikkö ja perhehoitajat arvioivat tarpeen yhdessä.</p>	1700	59,68	39,71
<p>Palkkioluokka 2 Maksetaan sijoituksen alkuvaiheessa (lapsen iästä riippumatta) puoli vuotta perhehoitajalle tilanteessa, joka vaatii jatkuvaa kotona oloa</p> <p>tai</p> <p>Maksetaan perhehoitajalle lapsen iästä riippumatta tilanteissa missä vaaditaan perhehoitajan koko-aikaista kotona olemista johtuen sijoitetun lapsen tarpeista</p> <p>tai</p> <p>Lapsi on erityisen vaikeahoitoinen. Hän tarvitsee arjessa ikäkauteen kuulumatonta hoitoa, huolenpitoa, jatkuvaa ohjausta sekä tukea. Lapsi tarvitsee aikuiselta intensiivistä läsnäoloa ja valvontaa</p> <p>Perhehoitajan vastuutyöntekijä ja lapsen sosiaalityöntekijä, vastuuyksikköpäällikkö ja perhehoitajat arvioivat tarpeen yhdessä.</p>	2100	68,63	45,39

Vanhempi-lapsi sijoituksissa arvioidaan sekä lapsen että vanhemman hoitoisuus ja kuukausi- ja vuorokausihinnat määrittyvät sen mukaisesti. Vanhemman osalta hoitoisuusarviota korottaa toiminnan kuntouttava luonne ja tarvittava vanhemmuuden ja kiintymyssuhteen rakentumisen tuki. Lisäksi voidaan korvata erillisestä asunnosta aiheutuvia kustannuksia siinä määrin, kun vastaavan kokoisen asunnon kohtuuvuokra paikkakunnalla on.

<p>Perhehoitajan lakisääteisen vapaan (2 vrk/kk) aikainen hoitopalkkio sijaishoitajalle € /vrk /lapsi Perhehoitajalaki (14 §) Hyvinvointialue voi järjestää perhehoitajan vapaan ajaksi sijaishoidon tekemällä säädetyt edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta. Sijaishoitoa voidaan järjestää edellä tarkoitettulla tavalla, jos perhehoitaja suostuu siihen ja järjestely arvioidaan hoidettavan henkilön edun mukaiseksi.</p> <p>Ensisijaista lakisääteisten vapaiden käyttö, sen jälkeen harkinnanvaraisten vapaiden käyttö.</p>	110,08
<p>Perhehoitajan vapaan kulukorvaus € /vrk /lapsi (jos lapsi sijaishoitajan kotona)</p>	29,23
<p>Pitkäaikaisen perhehoidon kulukorvaus € /kk /lapsi (tämän lisäksi perhehoitaja saa lapsen lapsilisät)</p> <p>0-12 v 13-17 v</p>	600 700
<p>Lyhytaikaisen perhehoidon kulukorvaus € /vrk /lapsi (sijaishoitaja ei saa lapsen lapsilisää)</p>	29,23
<p>Osavuorokautisen perhehoidon kulukorvaus € /vrk /lapsi (sijaishoitaja ei saa lapsen lapsilisää)</p>	17,47
<p>Käynnistämiskorvaus enintään € /asiakas (harkinnanvarainen, kuitit ja suunnitelma)</p>	3 365,30

KÄYTTÖVARA

Käyttövara määrä 1.1.2023 alkaen;

8-12 –vuotiaat 32,50 € /kuukausi
13-17 –vuotiaat 62,32 € /kuukausi

Liite 2

Lastensuojelun perhehoidon matkakorvaukset

Perhehoidon matkakorvaukset

Perhehoitajalle aiheutuneet matkakulut oman auton käytöstä hyvinvointialue korvaa 0,35 euroa/km.

- Asiakkaan/lapsen lyhytaikaishoitoon vienti ja haku.
- Sovituista perhehoitajien koulutuspäiville osallistumisesta aiheutuneet matkakulut.
- Erikseen sovittavat matkat esimerkiksi kuntoutuspalaveriin, asiakaspalaveriin, tms. osallistuminen.
- Koulukuljetukset sovitaan yhdessä opetustoimen kanssa ja jos asiakas ei pysty kulkemaan koulukuljetuksissa. Ensisijaisesti koulu vastaa matkoista.
- Lyhytaikaiselle perhehoitajalle maksetaan matkakorvaus 0,35 euroa/km, mikäli hän osallistuu sovituksi asiakkaan kuljettamiseen perhehoitoon.
- Hoidettavan kotona tapahtuvasta lyhytaikaisesta tai osavuorokautisesta perhehoidosta perhehoitajalle maksetaan matkakorvaus 0,35 euroa/km tai julkisen liikenteen matkakulut, kun edestakainen matka ylittää 30 kilometriä.

Lapsen ja vanhempien tapaamisista aiheutuvat kulut lastensuojelussa korvataan erillisen suunnitelman mukaisesti, jonka valmistelee vastuusosiaalityöntekijä ja hyväksyy vastuuyksikköpäällikkö.

Yli 3 kk vanhoja matkoja ei korvata.

Perhehoidettavan tuloista voidaan korvata (sovitaan edunvalvojan tai perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijän kanssa):

- Sairauden, hammashoidon ja kuntoutuksen vuoksi tehtävien matkojen omavastuuosuudet sekä matkat, joita Kela ei korvaa (esimerkiksi apuvälineiden korjauksesta aiheutuneet matkat, proteettisista toimenpiteistä irtoproteesien ja niiden korjauksista, hammaskruunujen tai -siltojen korjauksista aiheutuneet matkat)
- Virkistysmatkat

Perhehoitajan kulukorvaus kattaa seuraavat matkat

- Tavanomaiset vaatteiden hankintamatkat tai vastaavat ostosmatkat
- Kampaajalla käynnit
- Apteekissa käynnit
- Tavanomaiset asukkaan henkilökohtaisista tarpeista aiheutuvat matkat (esimerkiksi vierailukäynti lähialueella tai kirjastossa käynti, päivähoito- ja koulumatkat) lukuun ottamatta lyhytaikaisten sijoitusten erityisen pitkiä matkoja (yli 5 km) kouluun tai päivähoitoon

Kela korvaa:

- Vuosittaisen matkakulukaton ylittävät matkat kokonaan
- Sairauden ja kuntoutuksen vuoksi tehtävät matkat omavastuuosuuden ylittävältä osuudelta: matkat lääkäriin, hammaslääkäriin, lääkärin määräämään tutkimukseen tai hoitoon terveyskeskukseen, sairaalaan tai yksityiselle lääkäriasemalle
- Kelan järjestämästä kuntoutuksesta aiheutuneet matkakulut
- Apuvälineiden sovituksista aiheutuneet matkakulut
- Jos matkakulujen omavastuuosuudet ylittävät Kelan matkakulukaton, Kela korvaa osan tarpeellisista matkakustannuksista kokonaan
- Taksin käyttöön on oltava lääkärintodistus. Kelasta matkakorvausta on haettava 6 kk:n kuluessa maksun suorittamisesta.